

**ЕМИЛ БРАГИНСКИ, ЕЛДАР
РЯЗАНОВ
СТАРЦИ РАЗБОЙНИЦИ**

Превод от руски: Иван Тотоманов, 1988

chitanka.info

1.

Хората се делят на такива, които изкарват до пенсия, и всички останали. Пенсията ще рече дадена сума пари, изплащана безвъзмездно през периода от свършване на работа до свършека на живота. Човекът, дето му плащат да не работи, се нарича пенсионер. Пенсионерите биват от държавно значение, областно значение, местно значение и изобщо без значение.

А старостта трябва да бъде уважавана поне защото всеки, ако има късмет, ще стане дядо или баба...

Николай Сергеевич Мячиков има късмет. Преди седмица беше навършил шейсет години.

Външността на Николай Сергеевич беше същата като възрастта му, а презимето досущ като съдбата му. В този живот го бяха лъгали и премятали, мачкали и подритвали. Но въпреки това на лицето му блестяха сини детски очи. По тях човек можеше да се досети, че Николай Сергеевич е добър, кротък, доверчив, чист и затова малко наивен. И беше съвсем странно как човек с такива качества може да е следовател в криминалния отдел.

Не беше станал следовател по собствено желание. Когато учеше в Юридическия институт, мечтаеше да стане адвокат и да произнася речи, от които да ридаят и съдии, и престъпници. По това време обаче не се търсеха адвокати, а следователите не достигаха. Така че го разпределиха като следовател. Той помоли да го пратят да се бори с криминалните престъпници. Годишите минаваха... Кривата на престъпността неизменно пълзеше ту надолу, ту нагоре. Началниците на Мячиков — районните прокурори — също пълзяха ту нагоре, ту надолу, сменяха се един подир друг, а нашият Мячиков стигна до старши следовател и там си остана.

Седемнайсетият началник на Мячиков, Фьодор Фьодорович Федяев, един ден извика подчинения си.

— Николай Сергеевич, обрали са Дома на обувките! — Фьодор Фьодорович го съобщи с усмивка. — Задигнали са ботуши колкото за

цял женски кавалерийски полк!

— Че жените сега служат ли в кавалерията? — Мячиков беше изумен.

— Прощавайте, забравих, че хуморът не е вашето хоби — каза Фьодор Фьодорович.

— И вие прощавайте — отвърна Мячиков, — не се сетих, че се шегувате. Какво ви е това на бузата? Цирей ли ви излиза?

На бузата на прокурора се мъдреше лейкопласт, небрежно лепнат накръст.

— Нищо особено. Бандитски куршум — игнорира въпроса Федяев и продължи по същество: — Викнете оперативната кола. Тръгваме веднага!

Николай Сергеевич излезе от кабинета да изпълни заповедта, а Федяев взе да облича тъмнозеления си югославски шлифер, същия, какъвто носеше самият Андрей Никанорович. Истински началник, Федяев не използваше общия гардероб. Имаше си лична закачалка в ъгъла на кабинета. Не е прав Станиславски да казва, че театърът започвал от закачалката. От закачалката започват началниците.

Но не можа да си сложи шапката. Попречи му телефонът.

Това обаждане, както е редно в криминалните истории, стана завръзка на нашата история, наречена „Старци разбойници“.

Фьодор Фьодорович вдигна слушалката и каза: „Да!“. Слушалката му отговори:

— Здравсти, Федяев! Как е?

— Добър ден, Андрей Никанорович! — Фьодор Фьодорович опитваше да се държи независимо с началниците си. Възпитано, с уважение, но без да се подмазва, понякога дори малко безцеремонно. — Гоним крадците, Андрей Никанорович!

— Значи ще ти пратя един наш човек да ти помага. Приемаш го на работа.

— На кое място, Андрей Никанорович? — осведоми се Федяев.

— Не бой се де, не на твоето — разсмя се събеседникът му. — Ще го направиш следовател.

— Нямам свободни бройки — храбро отвърна Федяев.

— Ще намериш! — кратко заяви Андрей Никанорович и затвори телефона.

Не е бил прав Чехов да казва, че краткостта била сестра на таланта. Тя е сестра на началниците...

Ясно е, че този обикновен и скучен разговор преобърна наопаки живота на Мячиков, който така ненавреме беше навършил шейсет години.

Федяев си сложи мъхестата тъмнозелена шапка, съвсем същата като на Андрей Никанорович, излезе от кабинета и събщи на секретарката:

— Отивам на местопрестъпление.

Скоро оперативната кола летеше към мястото на произшествието. Вътре седяха четирима — шофьорът, Федяев, Мячиков и фотографът...

След двайсет минути натъпканият с пазители на реда автомобил спря пред входа на ограбения магазин. Подплашеният директор любезно им помогна да слязат и задърдори:

— Идваме тази сутрин. Магазинът си е затворен, печатът си е на мястото, прозорците — цели, вратите — здрави. Влизаме — липсват двеста чифта подплатени холандски ботуши. По седемдесет рубли чифтът.

— Холандски ли? — замислено повтори Николай Сергеевич. Вече внимателно изследваше главния вход.

— Всички ботуши родно производство са налице! — увери го директорът.

— Заведете ме в кабинета си — нареди Федяев. — А вие, Николай Сергеевич, огледайте мястото на произшествието.

В кабинета директорът, изплашен, че ще го арестуват, заекваше и нервно премяташе една обувалка.

— Ключове имам само аз. Не ги давам никому, защото съм материално отговорно лице. Впрочем жена ви дали няма нужда от холандски ботуши?

— От откраднатите ли? — ехидно попита Федяев.

— Не, имам още малко — наивно отвърна директорът.

— Благодаря, не ми трябват. Продължавайте.

— Докъде бях стигнал? — Директорът съвсем се обърка.

— Че сте материално отговорно лице...

— Да, да... ако нещо изчезне, аз ще отговарям...

— Вече е изчезнало — напомни му Федяев. — Време е да отговаряте.

Директорът пребледня и задиша като риба на сухо.

В кабинета надникна Мячиков и повика Федяев със съзаклятнически жест.

Николай Сергеевич отведе началника си в мазето. Там имаше струпан амбалаж. Вдигна линолеума от пода и посочи един железен люк. Двамата с мъка го отвориха и надникнаха в черното гърло на някакъв тунел, който водеше към неизвестността. Прокурорът и следователят се спогледаха и безстрашно се вмъкнаха в дупката.

Вървяха бавно в тесния тъмен тунел. Под краката им се плискаше вода, лъщяха някакви тръби, виеха се дебели изолирани кабели. После тунелът се стесни, не можеха да вървят прави, легнаха и запълзяха. Мячиков пълзеше пръв, зад него пухтеше Федяев.

Внезапно Фьодор Фьодорович сграбчи подчинения си за крака. Мячиков уплашено трепна.

— Трябва да поговорим сериозно... — почна Федяев.

— Точно тук ли? — попита Николай Сергеевич и си издърпа крака.

— Тук е много удобно — никой няма да ни попречи, мен от тъмно не ме е страх — подробно обясни Фьодор Фьодорович. Всъщност искаше да разговаря с Мячиков именно на тъмно, за да не среща погледа на честните му очи. — Кога мислите да се пенсионирате?

Вместо да отговори, Николай Сергеевич бързо запълзя напред.

— Не ми се изплъзвайте! — заповяда прокурорът и успя да удържи и положението, и подчинения си. — Време е вече да помислите и за здравето си!

— Здрав съм като камък! — бодро се обади пълзящият Мячиков.

— Работата ви затруднява! — настоя Федяев. — През последните две години не сте разкрили нито едно престъпление!

— Как така!? — възмути се Мячиков. — Ами случаят с окачествяването на раците? Че аз премерих с линейка тринайсет хиляди седемстотин и двайсет парчета!

— Наистина титаничен труд! Страх ме е, че точно тогава се съсипахте!

Някъде напред се замержеля светлинка. Тунелът свършваше. Мячиков се гънеше като змия и се промъкваше към изхода. И в този момент се натъкна на уликата. А когато пръв от двамата се измъкна на свобода, държеше черен кожен ботуш. Огледа се. Тунелът ги беше извел в някакъв заден двор, изолиран от парадния живот с висока ограда. Веднага след Мячиков на бял свят се появи и Федяев.

— Искате да си подам молба за пенсиониране, така ли? — смазан проговори Мячиков.

— Точно така — кимна Федяев.

— Значи ме уволнявате.

— Не ви уволнявам.

— Е, пенсионирайте ме. Защото работя лошо, така ли?

— Да — излъга Федяев.

— Но ако работех добре, нямаше да ме пенсионирайте, така ли?
— попита наивникът.

— Нямаше — излъга Федяев.

— Обаче аз намерих ботуша!

— Ами че той сам ви се навря в краката!

— В носа — уточни Мячиков. — И пак аз разкрих прочутата шайка на Сидорчук!

— Това сме го учили в института.

— Лично аз водих случая с плюшените мечета...

— Има го в учебника — безмилостно го прекъсна Федяев. — Допотопна работа.

— Според вас аз съм някакво изкопаемо! — обиди се следователят.

— Полезно изкопаемо — уточни прокурорът.

— Възложете ми случая с откраднатите ботуши — примоли се Николай Сергеевич.

— В него няма нищо сложно — сви рамене Фьодор Фьодорович. — Кражбата е извършена от човек, който знае за тунела, това е елементарно... Намирането му, както се казва, е въпрос на техника...

— Възложете ми нещо друго! Как така ще се пенсионирам... Какво ще правя вкъщи? — В гласа на Николай Сергеевич зазвучаха трагични нотки.

— Добре де, добре! — великодушно се съгласи Федяев, който като всички служители в прокуратурата обичаше беззащитния

Мячиков. — Да се разберем така — оставате още един месец. Ако се изявите, ще подновим този разговор.

— Ще се изявя — обеща Мячиков. — Все още бих могъл.

— Отлично! — добродушно каза Федяев и си обеща наум, че цял месец няма да възложи на Мячиков нито един случай.

Само през последния час го бяха молили двама души: един нужен и един ненужен.

А ненужните не бива да молят. Само че не го знаят.

2.

Докато Николай Сергеевич направо го шантажираха да се пенсионира, неговият приятел инженер Воробъов се пенсионираше доброволно.

Изпращането на пенсионер е затрогващо мероприятие. За да разкарат юбиляря завинаги, служителите събират пари за подарък, остават след работа и държат речи за заслугите на бившия си колега.

Комисията по изпращането на В. П. Воробъов беше подготвила представлението идеално.

В момента Валентин Петрович седеше в президиума и не къде да е, а между съветника на министъра и директора на обединението.

Изчетоха се предварително подготвените купища телеграми от всички филиали на обединението. И юбилярят ги прие за чиста монета.

След поздравителните телеграми в залата се люшна плакат: „На кого ни оставяш?“. Нестандартният текст предварително беше съгласуван с директора на обединението.

Юбилярят огледа президиума и видя, че наистина няма на кого да остави колегите си.

На сцената се появи главният счетоводител. Неговото изказване беше първо.

— Скъпи Валентин Петрович! — проникновено почна главният счетоводител, притиснал до сърцето си електрическа кафеварка.

Преди заседанието на Валентин Петрович му беше обяснено, че като почнат приветствията, трябва да става.

Така че той стана.

— Не мога да си представя, че два пъти месечно ще подписвам ведомостта за заплата и вашето име няма да фигурира! — усмихна се счетоводителят.

Връчи кафеварката и се разцелува с Воробъов, който мислено си представи ведомостта — името му го нямаше между Бараш и Добродеев.

Валентин Петрович още не беше успял да сложи кафеарката на специално приготвената масичка за даровете и да седне, когато на сцената стъпи началникът на плановия отдел.

— Скъпи Валентин Петрович! — възторжено се провикна началникът на плановия отдел, притиснал към гърдите си чаша с подставка от мелхиор.

Валентин Петрович стана.

— Не мога да си представя, че утре ще дойда на работа и няма да те видя! — въздъхна ораторът и връчи чашата на Воробъов. Разцелуваха се и Валентин Петрович малко учудено си помисли, че не изпитва огорчение от раздялата с началника на плановия отдел. „Не съм добър човек аз“ — помисли си Воробъов, сложи подаръка на масичката и седна.

Плановикът беше сменен от главния инженер.

— Ах, приятелю Валентин Петрович! — печално отрони главният инженер, притиснал към гърдите си комплект риболовни принадлежности.

Валентин Петрович се изправи и заслуша внимателно, гледаше да не изпусне нито дума.

— Ти си необикновен човек. Спомням си — главният инженер подбели очи — как трябваше да докараме от Свердловска област огромен блок мрамор, над двеста тона, за паметник на Фонвизин, дето е написал „Мамино синче“ — поясни ораторът за аудиторията, — и изведнъж се оказа, че пренасянето на блока е невъзможно!

Валентин Петрович закима — да, наистина беше невъзможно.

— Мраморният блок не се събираше на един вагон — увлечено продължаваше главният инженер, — не можеше да мине под мостовете, пък трябваше да го докараме цял, а не на късове. Нали разбирате, за постамент. Всички специалисти се видяха в чудо. И тогава тази сложна техническа задача, която, между другото, нямаше нищо общо с нашето обединение, беше решена от Валентин Петрович. Той изобщо ни е умна глава и тази глава е пълна с идеи.

Ораторът се обърна към юбиляря и глухо попита:

— Защо преждевременно закопаваш в земята инженерния си талант, Валентин Петрович?

Воробъов си спомни за таланта си и помисли, че всъщност наистина доброволно го закопава в земята. Сърцето му се сви от мъка.

Той остави риболовния комплект до кафеварката и чашата, наля си с разтреперана ръка минерална вода и пи.

Този път не успя да седне. На сцената изскочи секретарката на комсомолската организация и се завайка, притиснала към гърдите си трисвещник:

— Скъпи Валентин Петрович! Ние, младите, стотици пъти сме се обръщали към вас за съвети. Вие щедро споделяхте своя опит. Днес оставаме сираци!

— Вярно си е — неочаквано за самия себе си каза на глас Воробьов. — Клетото сираче! — Целуна нежно девойката и седна, като забрави да вземе подаръка.

В залата се надигна шепот. Смаяната комсомолка сама сложи подаръка до другите жертвоприношения.

Слисан от неочакваните думи на юбиляря, директорът на обединението се наведе към съветника на министъра.

— Подготвили сме и литературно-музикална част. Нали нямате нищо против?

Съветникът на министъра кимна.

Тутакси на сцената се изкатериха артистите — младеж с китара и девойка с панталон.

— Не заминавай, мой любими... — зави певицата, притиснала ръце към гърдите си. Нейният подарък беше песента.

Валентин Петрович стана.

*Как бързо времето лети!
Ах, обещавай ми на раздяла,
че ще запомниш мойто име...
Кажми ми ти, кажми ми ти,
че ненапразно съм ти пяла...*

Нервите на Валентин Петрович не издържаха, той се разплака, прошепна: „Благодаря“ — и седна.

— Скъпи Валентин Петрович! — тихо почна директорът на обединението, притиснал към гърдите си никелиран самовар.

Валентин Петрович стана.

— Не мога да говоря, много ми е тежко днес — драматично продължи директорът. — С теб сме работили заедно двайсет години. Ти си моята дясна ръка. И днес тази ръка безмилостно е отсечена...

Мисълта, че директорът ще си остане еднорък, довърши ридаещия юбиляр и той съвсем изключи.

— Ах, Валентин! — помоли го директорът. — Позволи ни в трудни минути да те викаме на помощ...

Гласът му потрепери, той махна с ръка, сякаш да покаже, че няма сили да довърши мъчителната си реч. Разцелува трикратно юбиляра и му връчи самовара. После със съвместни усилия го сложиха на масичката. Воробъов хлипаше като дете, без да се срамува от сълзите си.

Най-подир стана съветникът на министъра.

Започна още по-тихо от директора на обединението. То се знае: колкото си по-отговорен, толкова по-тихо говориш! Първо прочете поздравителен адрес от министерството. После заговори лично от свое име. Не притискаше нищо към гърдите си. Подарък беше самото му присъствие. Съветникът не можеше да се ограничи само в тесните рамки на такъв частен случай като нечие пенсиониране. Той гледаше на живота в цялото му многообразие. Дълго говори за повишаване производителността на труда, както обикновено призоваваше колектива да се бори за нови трудови успехи, към края се усети, спомни си кой е виновникът за събранието, стисна ръка на Валентин Петрович, връчи му адреса и се пошегува:

— Не си представям трудовите успехи на обединението без вас!

Но Валентин Петрович вече не отличаваше шегата от истината.

Той се изстъпи на сцената и високо заяви:

— Другари!... Толкова съм развълнуван... Никога не съм си представял колко ме обичате... Съжалявам, че не поканих жена си, дъщерята, нейния годеник Володя и най-добрия си приятел Коля Мячиков. Аз също ви обичам...

Взе самовара и мълком го върна на директора на обединението.

— Не искаш ли самовар? — объркано попита директорът.

— Не ми е до самовари! — загадъчно отговори Воробъов.

Потъналата в скука зала изведнъж любопитно притихна.

Валентин Петрович се наведе над масичката с подаръците, грабна ги наведнъж и слезе от сцената сред масите.

— Успяхте да ме убедите! — развълнувано каза той на главния инженер и му върна риболовния комплект. — Разбрах, че все още съм нужен! — призна Воробъов на комсомолската секретарка и ѝ подаде свещника. — Може да имам болно сърце, може да съм на шейсет и две години, може вече да е време да си почина — но аз няма да се пенсионирам, аз ще остана с вас! — И Валентин Петрович пхна в ръцете на главния счетоводител скъпата чаша.

— Момент! — спря счетоводителят разпасалия се юбиляр. — Първо на първо, аз не ви подарих чаша, а кафеварка...

— Извинявам се! — Воробъов веднага поправи грешката.

— И второ — продължи онзи, — кафеварката е закупена със средства от директорския фонд. Не мога да я бракувам. Трето, какво ще я правя сега?

— Ще я забутате в склада! — хулигански го посъветва Валентин Петрович. Дораздаде сувенирите, върна се на сцената и в упор попита съветника:

— А вие какво ми подарихте?

— Ами подписа на министъра... — неуверено се обади съветникът.

— Няма страшно! Един подпис повече, един по-малко...

— Доколкото разбирам — заекна директорът, — ти отказваш да се пенсионираш?

— Колективът не може да се справи без мен, а аз не мога да живея без колектива! — гордо обясни Валентин Петрович.

— Ама разбери... не можеш ли да разбереш?... — заплете се директорът на обединението. — Това е един вид... ритуал... така да се каже...

— Искаш да кажеш — безмилостно го прекъсна саботьорът, — че всички са лъгали, докато ме молеха да остана?

— Не, нямах предвид това. — Директорът не можеше да излезе от неочакваната ситуация. — Обаче ние... нали...

Воробъов се обърна към залата:

— Другари! Искате ли да се пенсионирам?

— Нее! — задружно отвърна залата: като всяка зала тя обичаше майтапа.

— Искате ли да остана с вас?

— Ис-ка-ме! — хорово изпя публиката.

— Виждаш ли как не разбираш хората! — Валентин Петрович погледна укорно директора и си излезе от събранието в прекрасно настроение.

Младият кадър, който вече беше назначен на мястото на Воробъов, се изкатери на стола си и отчаяно изпищя:

— Ами аз?

Залата се изсмя без капка милост.

— Вашият подарък за другаря Воробъов ще бъде да се откажете от мястото му! — пошегува се съветникът на министъра. Голям шегаджия беше.

Внезапно Воробъов се върна. Залата го посрещна със смях и овации. Валентин Петрович се изправи пред директора и високо заяви:

— Да, банкетът не се отменя!

— Какъв банкет? По какъв случай? — Директорът беше сърдит.

— По случай моето *непенсионирание*!

Броят на банкетите в нашата родина непрестанно нараства, както и всичко друго. Банкети се дават по всякакъв повод, дори без повод. Дават се на ниво кафе, ниво водка и — най-отговорните — на ниво коняк. Биват с общи средства, със средства на подчинените, а понякога за жалост и със собствени средства.

Обаче най-приятните банкети са на аванта — със средствата на богатата ни родина. На тях водката се лее като река върху какви ли не мезета... Отношението към човека, който се е напоркал на такъв банкет, е съвсем различно от отношението към оня, който с още двама е обърнал до магазина половинка водка. И това е съвсем естествено. Защото онзи до магазина пие в извънработно време, а банкетаджията изпълнява служебния си дълг, нещо много по-почетно.

Валентин Петрович даваше банкет със собствените си трудови средства. Бързаше да се прибере вкъщи, преди да са дошли гостите, и затова взе такси.

Щом отвори вратата, жена му развълнувано се хвърли към него.

— Как мина?

— Чудесно! — гордо се изпъчи Воробъов. — Можеш да ме поздравяш, Маша! Не ме пуснаха!

— Как така не те пуснаха? — ахна жена му.

— Търкаляха се в краката ми! — скромно съобщи съпругът й.

— И ти се съгласи?

— Какво можех да направя? — без да иска, почна да се оправдава триумфаторът и тъжно си помисли, че и в най-добрите семейства все няма пълно разбирателство.

— Срамота! — възмути се Мария Тихоновна. — Как може такава нещо! Ти си с болно сърце!

— Разбираш ли — опитваше се да я утеши Воробъов. — Лично съветникът на министъра дойде и специално ми каза: „Не си представям трудовите успехи на обединението без вас“, без мен, сиреч!

— Цял живот те използват! — изхлипа Мария Тихоновна.

3.

Дружбата на Мячиков и Воробьев вече беше отпразнувала сребърния си юбилей. Бяха се запознали в болницата, лежаха един до друг — преди повече от двацет и пет години. Станаха приятели, защото изобщо не си приличаха. Активният оперен Воробьев веднага взе деликатния Мячиков под своя закрила и тези отношения продължаваха и до днес.

Естествено, Николай Сергеевич беше поканен на банкет, даван от Воробьев, и много се зарадва, че на Валентин Петрович не са му позволили да се пенсионира.

Когато гостите най-сетне си тръгнаха, Воробьев и Мячиков останаха сами. Валентин Петрович примамил приятеля си в малката стая и живописно му разказа как целият колектив на обединението на колене го е молил да не ги напуска.

Николай Сергеевич слушаше с явен възторг и вярваше на всичко.

Но дойде и неговият ред и Мячиков се оплака от злочестата си съдба.

— Мухльо си ти! — отсъди Валентин Петрович. — Трябва да се бориш!

— Ако ще говорим честно — призна Мячиков, — Федяев е прав. За нищо не ставам вече! Не си заслужавам заплатата...

— Да не си само ти! — намеси се Воробьев.

— Това не ме оправдава. Ех, ако можех да разкрия някое голямо престъпление...

— Ами стегни се и разкрий! — посъветва го Валентин Петрович.

— Откъде да го взема това престъпление? Федяев нищо не ми възлага. За него вече съм просто баласт!

Валентин Петрович не му отговори нищо и закрачи из стаята. Николай Сергеевич не откъсваше очи от него. Воробьев разбираше, че нажаленият му поглед вика за помощ, макар че приятелят му никога нямаше да го признае на глас. Представи си как Николай Сергеевич се буди по навик в шест и четвърт, става и обикаля празния си

апартамент, защото няма какво да прави и къде да отиде. После гледа от прозореца как хората бързат за работа. После не издържа самотата вкъщи, излиза навън, отива до градинката и кибичи на другите старци, докато играят шах или домино. А после дълго мисли как да си убие времето и отива на кино, на който да е филм, защото няма къде другаде да иде...

— За нищо не ставаш! — тегли чертата Валентин Петрович. Мячиков понечи да се оправдае, но Воробъов не му даде. — Слушай и не ме прекъсвай! Ти си честен и неподкупен човек! За един следовател това е най-важното!

Мячиков се смути.

— Горے главата! — смъмри го Воробъов. — Ако бюрократът Федяев мисли да изритва такива като тебе... аз няма да позволя! Това е въпрос на принцип, няма нищо общо с тебе! Той нали ти е дал един месец срок! Да или не, какво мълчиш?

— Нали ми каза да не те прекъсвам.

— Отговаряй, като те питам!

— Даде ми — потвърди Николай Сергеевич и отново се обиди на Федяев. — Нещо като изпитателен срок. Все едно, че сега постъпвам на работа.

— Това е нашата възможност! — възкликна Валентин Петрович. — Значи и Федяев не е сигурен, че не ставаш за нищо! За един месец ще го изработим!

— Как ще го изработим? — В погледа на Мячиков се четеше надежда.

— Остави ме да се съсредоточа! — отсече Воробъов.

Николай Сергеевич покорно стана и тръгна към вратата.

— Отивам да помогна на Маша...

— Сто пъти съм ти казвал, че си мухльо! — по мъжки нежно се провикна подире му Воробъов.

В съседната стая стопанката се мъчеше да сложи палавия си внук Витя, сина на голямата дъщеря, да си легне. Воробъови имаха две дъщери. Голямата постоянно се мотаеше по разни експедиции с мъжа си — той беше геолог, а малката, Люся, живееше с родителите си.

— Искате ли аз да го приспя, Маша? — предложи Николай Сергеевич.

— По-добре помогнете на Ана Павловна в кухнята. — Мария Тихоновна не можеше да си представи, че заръката ѝ ще има важни последици както за приятелката ѝ, така и за Николай Сергеевич.

Ана Павловна миеше чиниите. Люся ги бършеше, а синът на Ана Павловна, Володя, пречеше и на двете.

— Ела де! Ела да ти кажа нещо! — въртеше се той край Люся.

Люся отказваше:

— Какво ще ми кажеш! Хокеист нещастен!

Ана Павловна беше известна сред приятелите си като специалист по всичко. И наистина можеше всичко: готвеше, оправяше бушони, череше приятели и познати, шиеше, лепеше тапети, плетеше, стреляше с пистолет и на четирийсет и осем изглеждаше на трийсет и шест.

Беше жизнерадостна, защото в тоя живот можеше да разчита единствено на себе си. Нямаше нито съпруг, нито образование. Просто така се беше получило. Но имаше рядка професия. Беше инкасаторка. Всяка вечер обикаляше хлебарниците и магазините за хранителни стоки с пистолет на кръста и събираще платнените чувалчета с печалбата.

— Пратиха ме на помощ — заяви Николай Сергеевич от вратата на кухнята.

— Можете ли да миете чинии? — Усмивката ѝ беше толкова заразителна, че Николай Сергеевич също се усмихна.

— За жалост мога.

— Ето ви престилката. — Люся зарадвано я развърза и я подаде на Мячиков. — Хайде, идвай, писна ми от тебе! — обърна се тя към Володя. И младите бързо изчезнаха.

— Ана Павловна — помоли Мячиков, — завържете ми престилката, моля ви!

Ана Павловна още не беше свършила, когато в кухнята влетя засменият Воробъов.

Огледа с презрение кухненската престилка.

— Ела тук!

— Извинявайте — каза Николай Сергеевич на Ана Павловна. — Ей сега ще дойда — И послушно тръгна след Воробъов.

В стаята приятелят му тържествено възвести:

— За да останеш на работа, трябва да разкриеш престъпление, но не какво да е, а престъплението на века!

Мячиков го изгледа с ням укор.

— Прав си. — И се върна в кухнята.

— Чиниите от риба не се мият с топла вода! — заяви той и отново се залови за работа. — Само със студена и винаги със сапун. Топлата вода е за мазните чинии... Няма нужда да се бършат, откъде толкова кърпи... Освен това...

Ана Павловна го слушаше внимателно. За пръв път в живота ѝ мъж проявяваше подобни познания.

— Вие мияч ли сте? — лукаво го попита тя.

Мячиков нема̀ време да ѝ отговори.

Гласът на приятеля му го върна към суровата действителност:

— Я ела тук!

— Извинявайте — само каза той. — Ей сега идвам!

— Обаче престъплението на века не е проста работа! То трябва да се организира. И за да можеш да го разкриеш точно ти, трябва да го организирам точно аз! Голяма работа съм, а? — Воробъов беше възхитен от собствената си гениалност.

Николай Сергеевич се олюля. През цялата си дългогодишна юридическа практика не беше получавал подобно предложение.

— Ама аз ще трябва да те вкарам в затвора!

— Не може ли да ми се размине? — попита Воробъов.

Николай Сергеевич завъртя глава.

— Не ща в затвора! — почна Валентин Петрович и замислено добави: — И все пак ние трябва да докажем, че не възрастта определя стойността на човека.

— Значи мисли още — посъветва го Николай Сергеевич, върна се в кухнята и пак се захвана с чиниите. — Пачата днес беше много хубава — сподели той. — Вярно, аз не я правя като Мария Тихоновна. Купувам от пазара телешки джолан. Много е важно да ти го кльцнат, понеже вкъщи не става...

В този миг Мячиков случайно докосна ръката на Ана Павловна и се изчерви; Ана Павловна на свой ред дори не забеляза това мимолетно докосване.

Днес, след тъжния разговор с Федяев, Николай Сергеевич беше самотен като никога. Вече шеста година след смъртта на жена си живееше сам. Дъщеря му беше далеко, чак в Красноярск. Разбира се,

Николай Сергеевич беше свикнал да живее сам, но днес не издържа. Това беше причината внезапно да узрее за последната си любов.

— После го варя с лук и моркови — преодоля смущението си той. — Ври дълго, седем-осем часа, цял работен ден, затова варя пача само в събота или неделя, само за гости. Какъв е смисълът да готвя за мен си...

— Няма смисъл... — обади се Ана Павловна и си помисли: „И на мъжете не им е леко, като са сами“.

Знае се, че ако една жена почне да съжалява някой мъж, нещата могат да стигнат далеч.

— А като сипвам бульона — не можеше да спре Мячиков, — слагам и чесън, и пиперец, хубаво е и пресен магданоз. Хем е по-вкусно, хем е полезно...

— А пък аз правя пилешка пача — каза Ана Павловна. Двамата събеседници явно бяха намерили общ език.

— Никога не съм ял пилешка пача — въздъхна Николай Сергеевич, просеше си поканата.

Обаче Валентин Петрович, този път съвсем нежелан, пак влезе в кухнята.

— Я, главният готвач, ела тука!

— Извинявайте — каза Мячиков на Ана Павловна. — Ей сега идвам.

И покорно закрета след приятеля си.

— Намерих изход! Аз извършвам престъплението — изобретателят продължаваше да развива оригиналната си идея, — ти го разкриваш, но не ме залавяш!

— Че какво престъпление ще е това — Николай Сергеевич вече се сърдеше на приятеля си и се чудеше как по-скоро да се върне на мивката, — как ще го разкрива, ако не заловя престъпника?

— Това вече ще го измислиш ти!

— Не мога да измислям престъпления.

Сега пък се разсърди Воробъов.

— Как може бе! Цял живот се разправяш с бандити и да не се научиш на нищо!

Николай Сергеевич се почувства виновен. Често отстъпваше пред нахакания си приятел и сега също угнетен напусна стаята, докато Воробъов го изпровождаше с гневен поглед.

В коридора се сблъска с Ана Павловна, тя се сбогуваше с домакинята.

— Отивате ли си вече? — обърка се Николай Сергеевич.

— Щом има помощници, работата свършва бързо — каза Мария Тихоновна.

— Може ли да ви изпратя? — попита Мячиков.

— Може, може! — разреши Мария Тихоновна. — Знаеш ли колко далече живее, не е шега работа!

А Ана Павловна, кой знае защо, се разсмя.

Николай Сергеевич предпазливо надзърна в стаята, за да каже довиждане на Воробъев, но приятелят му го изпревари:

— Не ми пречи да мисля, моля ти се!

Ана Павловна го чакаше на стълбището.

— Недейте да ме изпращате. После не можете да се върнете. Трамваите вече са спрели.

— Разходките са много полезни — храбро отвърна изпращачът. — Лекарите ги препоръчват преди лягане.

Ана Павловна се обърна, за да не се размее в лицето на кавалера си, направи две крачки, извади ключ и отключи съседния апартамент.

— Стигнах си вече! — Беше доволна от милата си шега.

Николай Сергеевич се смя, смя, после каза:

— Страшно ме изиграхте.

Искаше да попита Ана Павловна за телефона ѝ, но го хвана срам и само прибави:

— Как може така — да сте съседка, а да се видим едва днес. Отдавна познавам Володя и много често идвам тук.

— Значи не ни било писано да се срещнем по-рано. — Ана Павловна се усмихна. — Сигурно защото вечер обикновено съм на работа. Лека нощ, Николай Сергеевич. — И весело му махна с ръка.

— Лека нощ, Ана Павловна — измрънка той.

Заслиза по стълбите; до прозореца Люся и Володя си изясняваха отношенията. Мячиков ги отмина и изведнъж се сети:

— Володя, майка ви ми каза вашия телефон, обаче аз не го запомних!

— 743-07-05! — обади се Володя.

— Благодаря и довиждане! — Мячиков продължи надолу по стълбите, много доволен от собствената си находчивост.

Излезе на двора и чу от небето гръмовен глас:

— Коля, измислих!

Вдигна глава и видя Воробьов — стоеше на балкона в гордата поза на племенен вожд.

— Аз ограбвам спестовната каса — крещеше Воробьов, така че целият двор ехтеше, — давам ти парите, ти ги връщаш, все едно си ги спасил от крадеца. Спасяваш парите, а разбойникът, тоест аз, се изплъзва!

Мячиков се огледа дали не ги слуша някой.

— Чудесно предложение — тихо каза той. — Обаче във всяка каса има дежурен милиционер и той ще те застреля!

— Прав си. Не става — великодушно се съгласи Воробьов. Умееше да понася критика. — Ще измисля нещо друго, без милиционер.

— Моля ти се — обади се затрогващо Мячиков, — остави тия налудничави идеи.

— Няма да мигна, докато на света съществува неправда! — възкликна Воробьов и отиде да спи.

А Николай Сергеевич ужасен откри, че е забравил телефона.

Володя и Люся още бяха до прозореца.

— Но защо? — не можеше да разбере Володя. — Защо не искаш да се омъжиш за мен?

— Защото си хокеист! — повтаряше Люся.

— Ама аз не съм професионалист, аз съм любител!

— Това не ме интересува! Не искам да живея с човек, който по цяла година се пързая!

— Аз не се пързялям. Аз играя хокей. Това е изкуство! Ние не сме по-долу от артистите, дори сме по-добри. Когато излизаме на леда, милиони хора си пускат телевизорите!

— А пък аз го спирам! — каза Люся. Но Володя не обърна внимание на забележката ѝ.

— В театъра артистите казват чужди думи и предварително знаят кое как ще свърши. А ние... импровизираме във всяка среща. И званията ни са като на артистите. Заслужил майстор на спорта!

— Ами народен майстор на спорта няма ли още? — ехидно попита Люся.

— Ще има! — убедено отговори Володя.

В този момент до тях се изправи запъхтеният Мячиков.

— Извинявайте, че пак ви преча. Само че... забравих телефона!

— 743-07-05! — повтори Володя.

Николай Сергеевич си тръгна и през целия път, чак до вкъщи, си повтаряше тези цифри като стихове...

4.

Николай Сергеевич живееше в луксозен монолитен едностаен апартамент. Да, има и такива.

За да не се объркваме в сложния съвременен живот, ние сме въвели всеобща систематизация.

Хранителните и промишлените стоки се делят на качества.

Стругарите на разряди.

Вагоните на класи.

Ресторантите, хотелите и шофьорите на категории.

Но за още по-голямо удобство сме измислили понятията „екстра“, „супер“, „лукс“ и така нататък.

Ако обаче един шлосер може да вземе по-горен разряд, един панелен апартамент не може да стане монолитен. Панелният апартамент поначало е планиран като лош апартамент, каквото и да пишат вестниците...

Ако обаче един луксозен монолитен апартамент е винаги хубав, то за една луксозна стока не може да се каже същото, каквото и да пише на етикета...

Елементарно е да се сетим, че самостоятелният апартамент беше издействан не от Мячиков, а от жена му. Когато тя осъзна, че на загубения ѝ мъж изобщо няма да му дадат самостоятелно жилище, намери спасителен изход. Стана машинописка на обществени начала в районното жилищно управление. Всяка сутрин точно в девет отиваше на работа и до пет следобед пишеше на машина, без да получава нито копейка.

След две години пренесе Николай Сергеевич в нов апартамент.

Прокарването на телефон беше невъзможно и жената на Мячиков прибегна до изпитания метод.

Всяка сутрин в девет беше в централата и цял ден преписваше на машина безкрайните скучни ведомости, без да получава нито копейка.

След осем месеца в апартамента на Николай Сергеевич звънна телефон...

През целия си живот Мячиков така и не се беше научил да търси, да намира и да използва връзки...

На сутринта след запознанството си с Ана Павловна Мячиков се събуди като всеки ден в шест и четвърт. Направи гимнастика, взе един студен душ и почна да си приготвя закуска.

Но не можа да си хапне. На вратата се звънна.

Той отвори и в апартамента нахълта Валентин Петрович.

— Здравсти, Коля!

— Здравсти, Валя! — зарадва се Николай Сергеевич.

Воробъов влезе в кухнята, видя тигана с яйцата, грабна го и си поиска вилица. Докато нагъваше, се похвали на стопанина:

— Цяла нощ съм се трудил! Нахвърлих един списък на възможните престъпления!

Николай Сергеевич въздъхна.

— Влез ми в положението — почна той и наля на госта чай, — ако бях хлебар, който не иска да се пенсионира, и в знак на протест нощем тайно правех хубав хляб — това би било естествено. Ако бях зидар и нощем тайно вдигах нов етаж — има логика. Но ти настояваш да извършим деяния, които се преследват от закона!

— Какво съм виновен аз, че професията ти е толкова гнъсна. — Воробъов спокойно си пиеше чая.

— Не се сърди — упорстваше Мячиков, — обаче твоите предложения са направо за луди хора!

— Никой не знае кога човек е нормален и кога не — философски отбеляза Воробъов. Бръкна в джоба си и измъкна някакъв лист. — Сега ще ти прочета списъка. Трябва да имаш предвид, че наистина ми беше много трудно. На първо място се отказах от убийство, изнасилване, въоръжен обир и шпионаж!

— Пак добре! — можа да каже Николай Сергеевич.

Воробъов почна:

— Значи първо. Кражба на автомобил! — И поясни: — Ти връщаш колата на собственика, аз успявам да избягам. Това е общ принцип: ти връщаш откраднатото, а престъпникът изчезва!

— Че ти караш ли кола? — учуди се Мячиков.

— Не. А ти?

— И аз не карам. Как ще я откраднем тогава?

— Значи това отпада. — Воробъов взе писалката и зачеркна от списъка „Кражба на автомобил“. — Сега второто престъпление. Трябва ни инсценировка. Изнасяме от къщи всички мебели!

— Къде? — Мячиков, без да иска, навлезе в играта.

— Може у вас! — веднага отвърна Воробъов. — Може да наемем помещение... Аз подавам оплакване, че са ме обрала, а ти ми намираш мебелите.

— Чакай! — У Мячиков се обади професионалистът. — Няма да стане. Федяев не е толкова прост. Ще разбере, че сме приятели, и много лесно ще разкрие всичко.

— Жалко! — Воробъов остави списъка и се замисли. — Имам една съкровена мечта. Неосъществима, разбира се! Да вземат да те пратят в Америка и ти да откриеш убийците на Кенеди! Ще ги побъркаш тия американци!

— Не знам дали ще ги намеря, нали не знам английски... — възбудено каза Николай Сергеевич, — обаче по корем бих се влачил да ги открива...

— Тогава — Воробъов отново беше стъпил на земята — хайде да ограбим Ана Павловна! Това е третото ми предложение, последното!

Николай Сергеевич се вцепени и не можа да отговори.

— Ще я ограбим наужким. Нали е инкасаторка! Ще се разберем с нея и тя доброволно ще ни даде парите... После всичко се развива по схемата.

— Не мога да ограбя жена! — благородно възкликна Мячиков. Валентин Петрович се навъси.

— Нищо не харесваш! Не може да ти угоди човек!

— Защото приказваш глупости! — кротко, но твърдо заяви Николай Сергеевич.

Воробъов му дояде закуската и стана.

— Идвам при теб с открито сърце, а ти ме обиждаш!

— Защото си го заслужаваш! — Мячиков беше непреклонен. Не искаше да се кара с приятеля си, но още по-малко искаше да краде.

— Пенсионирай се тогава! Хак ти е! — избухна Воробъов.

— По-добре пенсионер, отколкото подсъдим!

— Точно такива като тебе са за затвора!

— А ти... ти си опасен за обществото! — изгърси Мячиков.

— А пък ти... ти... — Воробъов се чудеше каква обида да измисли. — Ти си нищожество!

Тръгна към вратата, но само „нищожество“ му се стори малко. Обърна се и добави:

— Ти си не само нищожество, ти си старец!
И след този решителен удар тръшна вратата.

5.

На работа Мячиков първо се отби при шефа.

— Какви са задачите ми за днес? Няма ли да ми възложите някой случай?

— Ах, скъпи Николай Сергеевич, престъпността катастрофално намалява — вече почти не убиват и не крадат. Ако не вярвате, вижте статистическите отчети. Просто нямам какво да ви възложа!

— Не съм толкова глупав, колкото ви изглеждам. — Огорченият следовател напусна кабинета на прокурора, като си мислеше с какво да си запълни деня.

През обедната почивка дойде Воробъов.

Намери Мячиков и сякаш сутринта не се бяха карали, му каза:

— Ти беше прав. Предишните ми варианти не ставаха за нищо. Сега наистина съм измислил нещо уникално! Хайде!

— Къде? — Николай Сергеевич застана нащрек.

Воробъов се наведе и му прошепна на ухото:

— В музея!

— Защо? — високо попита следователят.

Воробъов го хвана за ръкава и го повлече в коридора, защото Мячиков работеше с други хора, а пък на него не му трябваха свидетели.

— Какво ще му гледам на тоя музей? Имам си работа! — опъна се Николай Сергеевич, предчувстваше нещо лошо.

— И без това тук само лапаш мухите! — безмилостно му напомни Воробъов. — Хайде!

Щом излязоха на улицата, Валентин Петрович попита:

— Къде искаш да идем — в Руската картинна галерия или в Музея за западно изкуство?

— Никъде не ща да ходя! Ти ме караш насила!

— Толкова да те е страх от един музей! — засмя се Воробъов.

— Не ме е страх от музея, а от теб! — призна Николай Сергеевич.

Валентин Петрович потупа приятеля си по рамото.

— Добре, отиваме в Музея за западно изкуство. Той е по-близо!
Хвана Мячиков под ръка и го поведе към спирката на тролея.

На входа на музея ги посрещна плакат: „Юбилейна изложба. 300 години от рождението на Рембранд“.

— Рембранд май е точно това, което ни трябва! — загадъчно пошушна Воробъов.

Николай Сергеевич разбираше защо са дошли, но се опитваше да не се задълбочава.

— В коя зала отиваме? — великодушно попита Воробъов.

— Лично аз обичам импресионистите! — засрамено призна Мячиков.

— Значи отиваме при тях... — съгласи се Валентин Петрович. — За тебе съм готов на всичко!

Първият експонат, пред който се спря Мячиков, беше „Целувката“ на Роден.

— Каква красота! — възхити се той на глас, забравил опасността, свързана с присъствието на Воробъов.

— Скулптурите не стават! — завъртя глава Валентин Петрович. — Лекарите са ми забранили да вдигам тежко. Обаче идеята ти е оригинална. Как не се сетих за скулптура...

И Воробъов повлече приятеля си към малките бронзови фигурки на Аристид Майол, които много лесно можеха да се поберат, да речем, в джоб.

— Тоя Майол бива ли го като скулптор?

— Е, не е Роден — с тон на познавач отвърна Николай Сергеевич, — но е интересен творец.

— Ясно. Некадърниците не са за музея. Чакай малко! — И Валентин Петрович се запъти към дежурната, бодра старица, която зорко следеше посетителите да не пипат произведенията на изкуството.

— Не ви ли е страх, че някой може да открадне онези статуетки?

На дежурната явно ѝ се приказваше.

— Една ни откраднаха. Но вече няма да могат. Сега всички статуи са замразени за подставките.

— Как така замразени? — от професионален интерес попита инженер Воробъов.

— Много просто — със сгъстен въздух — обясни старицата.

— Благодаря. — Воробъов се върна при Мячиков.

— Скулптурите отпадат по принцип — замразени са за подставките.

— Идеално. Значи никой не може да ги отмъкне! — злорадо подметна Мячиков, който в този момент се любуваше на една картина на Матис.

Валентин Петрович също я погледна и се възмути:

— Какво ти харесва толкова? Че тя е огромна!

— Картините не се оценяват по големина! Остави ме да гледам на спокойствие! — сръза го Николай Сергеевич. — Много отдавна не съм идвал. Искам да се насладя!

— Не сме дошли за това — напомни му Воробъов.

Но Мячиков упорстваше:

— Лично аз съм дошъл, защото обичам да гледам картини!

— Добре де, добре — отстъпи Воробъов. Знаеше, че към ценителите на изкуството трябва да се подхожда деликатно.

Следващата картина, на която се лепна Николай Сергеевич, беше „Булевардът на Операта в Париж“ на Писаро.

Валентин Петрович покорно изчакаше на Мячиков да му омръзне да зяпа Париж.

— Любимата ми картина! — разнежи се Николай Сергеевич. — Благодаря ти, че ме доведе тук! Колко ми е хубаво! Жалко, че толкова рядко влизаме в музеите, забравяме ги в сивите делници! Ах, срещите ни с изкуството трябва да са по-чести! Изкуството е единствената непреходна ценност.

Воробъов реагира незабавно:

— Съгласен съм, че е голямка, но ти имам вяра. Ти си човек с добър вкус! Точно тази ще задигнем!

— Не искам да я крада! — изкрещя нещастният следовател.

Посетителите го изгледаха недоумяващо. Някой се изхили.

— Не крещи де! — кипна Воробъов. — Какво си се развикал!?

Мячиков хукна към изхода, но Воробъов го настигна и се опита да го успокои:

— Стига де! Стига нерви! Ела да видим изложбата на Рембранд!

— Идвам, но при едно условие! — строго предупреди Николай Сергеевич. — Ако още веднъж посмееш...

— Няма! — кротко обеща Воробъов.

Картините на Рембранд бяха седем. Щом видя великите произведения, Мячиков се разтрепери от благоговение. Тръгна на пръсти от картина на картина.

— Само две са малки — установи Воробъов.

— Пак ли почваш? — кипна Мячиков.

Воробъов го изгледа невинно.

— Коя ти харесва повече — тази, дето ги гонят от храма, или „Портрет на млад мъж“?

— Няма да ти кажа! — заинати се Мячиков.

— Рамката на младежа е по-красива — мислеше Валентин Петрович на глас. — Естествено, трябва да задигнем Рембранд. Тогава наистина ще извършим престъплението на века!

Мячиков мълком побягна към изхода. От уплаха му се струваше, че посетителите не гледат шедьоврите, а него. И лицата по картините също не гледат накъдето трябва, а само него, Мячиков. Привиждаше му се, че бронзовите конници, яхнали бронзовите си коне, го сочат с бронзови пръсти. Обзе го ужас.

Съвременната проза, също като съвременното киноизкуство, не може да мине без видения, сънища и кошмари, които да измъчват главния герой. Единствено те, тоест виденията, сънищата и кошмарите, ни помагат да проникнем в труднодостъпния вътрешен свят на героя.

КОШМАРЪТ НА МЯЧИКОВ

И тъй, обзе го ужас. Стори му се, че един от бронзовите коне вдигна копито, измести го зад бронзовото гюле, което му беше служило за опора толкова векове, и с все сила ритна гюлето право към него, към Мячиков. Гюлето летеше все по-бързо. Но в последния миг Мячиков успя да подложи крак и с ловък удар ритна гюлето обратно. То задра пода, изтрака, литна нагоре и улучи кавалериста в челото. Веднага му изскочи гигантска метална цицина. Статуята се люшна и изруга на италиански.

Ставаше напечено и Мячиков хукна да си спасява кожата. Страшните удари на копитата го настигаха. Двамата бронзови ездачи — кондотиерът Колеони на скулптора Верокио и кондотиерът със страшното име Гатамелата на Донатело — препускаха подир Мячиков из залите на музея. Въпреки шейсетте си години Николай Сергеевич летеше като ракета-носител, нищо не беше пред него героят на Пушкин. Евгений е бил гонен само от един меден конник, Мячиков го гонеха двама! Спасителна мисъл блесна в объркания му ум. Той си спомни, че конете не могат да тичат по стълби, и хукна надолу по мраморните стъпала...

Пред музея имаше милиционер. Мячиков угоднически заяви:
— Нищо не съм взел!

Милиционерът изгледа запъхтения старец — дали не е побъркан? Беше почти прав.

Мячиков изскочи навън, не изчака Воробъов и побягна колкото се може по-далеч от музея.

Тича, докато стигна блока, където живееха Воробъови и Ана Павловна. Качи се на третия етаж и звънна на вратата на Валентин Петрович.

Отвори му Витя.

— Баба ти вкъщи ли е? — попита Мячиков.

— Няма никой. Сам съм. Заповядайте, чичо Коля, ще играем на домино! — зарадва се момчето.

— Да имаш пари? — неочаквано попита Николай Сергеевич.

— Колко?

— Две-три рубли...

— Имам само пет копейки! — въздъхна Витя.

— Довиждане! — сбогува се Николай Сергеевич. — Недей да казваш на дядо си, че съм идвал. Чу ли?

Щом Витя затвори, Николай Сергеевич прекоси площадката и звънна на Ана Павловна.

Тя се показва и Мячиков смутено измънка:

— Извинявайте... Ана Павловна... дали можете да ми дадете... две рубли... Просто излязох без пари...

— Ако ви трябват повече? — предложи жената.

— Дайте ми три тогава! Утре ще ви ги върна!

С трите рубли той хукна навън и на първия ъгъл купи цветя за всичките пари. След няколко минути отново звънна на Ана Павловна. Тя пак се показва и Мячиков ѝ поднесе букета.

— Свободна ли сте тази вечер? Да отидем на кино?

— Ами пари? Сигурно сте дали всичките за цветята! — усмихна се Ана Павловна.

— Ще ми дадете още! — бодро заяви Николай Сергеевич.

6.

На другата сутрин Федяев влезе в стаята на Мячиков.

— Добър ден, Николай Сергеевич! — Федяев посочи с безпомощно увисналата си на един бинт ръка мъжа, който надничаше зад гърба му. — Запознайте се, това е Юрий Евгениевич Проскудин. Въведете го в работата, ако обичате.

— В коя работа? — не разбра Мячиков.

— Той ще ви обясни.

— Какво ви е на ръката?

— Няма нищо, бандитски куршум! — отговори Федяев и се изпари. В коридора насмалко да се сблъска с директора на Дома на обувките.

— Защо сте дошли пак? — ядосано попита прокурорът. — Нали ви съобщих, че ботушите са откраднати от водопроводчика. Влязъл е в магазина през шахтата на канализацията. Вече си призна всичко.

— Затова дойдох, да ви благодаря, че сте хванали крадеца! — Лицето на директора сияеше. — Кажете, моля ви, кой номер носи жена ви? Току-що получихме шведски лачени обувки с високо токче. Мечтата на всяка жена!

— На жена ми не й трябват обувки! — избухна Федяев.

— Тя да не ходи боса? — докачи се директорът.

През това време Проскудин очарователно се усмихваше на Мячиков. Беше на трийсет — трийсет и пет години. Почти красив, усмивката му почти обаятелна, облечен почти изискано, почти умен, говореше почти интелигентно:

— Изпращат ме на вашето място... Смяна на поколенията, така да се каже...

— Как така на моето? — съкрушено отрони Николай Сергеевич. — Фьодор Фьодорович ми обеща един месец... И аз тъкмо... почти открих престъплението, което ще разкрия!

— Ама и вие, старците, що не мирясвате! До гуша ми дойде от вас! — разпери ръце Юрий Евгениевич.

— Никога не съм ви срещал! — сухо каза Мячиков.

— Казах го в преносен смисъл... — Проскудин все още се опитваше да установи контакт.

Но Николай Сергеевич беше непристъпен.

— Имате ли юридическо образование?

— Завършил съм Института за млекодобивна и месопереработвателна промишленост.

— И ви пращат направо от кланицата, така ли? — ехидно попита Мячиков.

— Почти! — пошегува се Проскудин. — Бях завеждащ отдел „Социални грижи“ в района. Имах си работа все с такива като вас. Хайде разказвайте за работата си, само по-сбито, ако обичате. Че хората на ваша възраст са приказливи, да не кажа бърбиви. Туй поне добре го знам...

— Защо са ви изгонили от района? — Мячиков почваше да става свиреп.

— Щом сте следовател, ще ви кажа истината. Вие, така или иначе, ще я разберете. — Проскудин беше настроен миролюбиво и доверително. — Не ми потръгна. Имаше кампания за борба с пиянството.

— Ах, значи на всичкото отгоре сте алкохолик!

— Не, не... бяхме пийнали... че кой не пие днес?... Не мисля да работя дълго при вас. Не ми харесва професията, пък и заплатата е малка. Просто така, да си почина... — опита се той да утеши Мячиков.

— Ще рече, мене ме уволняват само и само да не останете на сухо?

Когато свитите хора кипват, трябва да се внимава. Но Проскудин не беше наясно. Мячиков му беше омръзнал и за да прекрати дебатите, той игра най-големия си коз:

— Ако искате да знаете, мене ме праща Андрей Никанорович!

— Знаех си, че сте с връзки! — И за голямо учудване на Проскудин Николай Сергеевич изтича навън.

Спря чак на входа на прокуратурата, където младият дежурен четеше Сименон.

— Петя, имаш ли оръжие?

— Имам, но е без патрони — отговори милиционерът.

— Още по-добре — каза Мячиков. — Че току-виж съм го гръмнал!

— Пак ли опасен престъпник, Николай Сергеевич? — Очите на милиционера пламнаха.

— Много опасен! — отвърна Мячиков, взе броунинга и се върна в кабинета.

— Горе ръцете! — студено каза той и се прицели в Юрий Евгениевич.

— Да не си луд, ей! — подплаши се Проскудин, но за всеки случай вдигна ръце.

— Стани! Ходом марш! — изкомандва Мячиков. Проскудин слисано стана и тръгна към вратата. Николай Сергеевич го следваше неотстъпно, беше опрял празния пистолет в гърба му.

На входа спряха за малко и Николай Сергеевич нареди на милиционера:

— Петя, този го запомни и повече да не го пускаш!

— Слушам! — отвърна милиционерът.

— Ще ти го върна аз на тебе, дядка! — злобно обеща Проскудин.

Николай Сергеевич вдигна пистолета. Проскудин моментално се изпари.

Мячиков върна оръжието на Петя, прибра се в стаята, вдигна телефона и се обади в работата на Воробьов.

— Валя! — каза следователят и в гласа му изненадващо прозвънна стомана. — Кога ще оберем музея?

— Коля! — В гласа на Валентин Петрович ечна мъжество. — След двайсет минути пред главния вход!

След двайсет минути двамата се приближаваха от различни страни към мястото на набелязаното престъпление. Смрачаваше се. Голям черен облак забулваше небето. Протътна гръм. Заговорниците се срещнаха и многозначително си стиснаха ръцете.

За жалост него ден не можаха да извършат кражбата на века.

На оградата на музея висеше табела: „Почивен ден“.

7.

Понеже не обра музея, а непременно трябваше да изразходва внезапно появилата се енергия, Мячиков, за разлика от Воробьов, не се върна на работа, а отиде у Ана Павловна. Не ѝ се обади предварително и появата му беше внезапна като на агнешко в месарница.

— Да влезем! — възбудено каза той, когато тя му отвори и учудено — изобщо не го очакваше — го изгледа.

— Заповядайте! — неуверено го покани Ана Павловна. — Малко е разхвърляно. Не знаех, че ще дойдете...

— Аз също! — отвърна Николай Сергеевич, докато вървеше зад нея по коридора. — Ако музеят не беше затворен, нямаше да се видим!

— Ходили сте в музея, почивен ден ли имате? — попита Ана Павловна, щом влязоха в стаята.

— Не аз, а музеят! — отговори Мячиков. — А в работата си клатя краката!

— Какво ви е? Да не сте болен? — В гласа на Ана Павловна се промъкна тревога.

— Афектиран съм — обясни Николай Сергеевич и се защура из стаята, — пък афектиран човек е способен на всичко! И понеже после няма да се осмеля, нали си се познавам, искам да поговорим предварително!

— Успокойте се, моля ви, седнете! — развълнува се тя. — Искате ли чай? Гладен ли сте?

— Не ме разсейвайте, моля ви! — възкликна Мячиков. — Ще си забравя мисълта!

Но все пак спря и седна на перваза до саксията.

— Дойдох да ви искам ръката в аванс!

Ана Павловна помисли, че не е чула добре.

— Извинете, не разбирам за какво говорите!

— Моля ви да станете моя жена! Какво има за неразбиране? — Сега вече Николай Сергеевич можеше да каже всичко, без изобщо да се притеснява.

Всички жени на света обичат да им искат ръката. Ана Павловна се смути и се изчерви.

— Но аз ви виждам за трети път в живота си!

— Да, но аз отдавна познавам вашия Володя! — Аргументът наистина беше убедителен; Мячиков млъкна и разтревожено я погледна в очите.

— Не мога така изведнъж... Странно е някак си... — отвърна объркано тя. — Вие сте много симпатичен... Но това не е достатъчно, за да се омъжа за вас. Нека поизчакаме... нека поизчакаме малко...

Мячиков горещо я подкрепи:

— Съгласен съм! Сега аз също не мога да се ожения за вас! Нямам право! Точно затова казах, че искам ръката ви в аванс... за в бъдеще един вид! Ако всичко ми се размине, естествено!

Последните му думи съвсем объркаха Ана Павловна, която вече не разбираше наистина ли ѝ се прави предложение, или не.

— Говорите така завоалирано...

— Защото не мога да разкрия тайната! Тя не е моя! — прошепна Николай Сергеевич и, кой знае защо, се озърна.

— Легнете на дивана! — предложи Ана Павловна. Разбираше, че му е нужна почивка.

— Не разбрах какъв е отговорът ви — „да“ или „не“? — Мячиков се смъкна от перваза и спря насред стаята на път към дивана.

— Трябва да си починете, да се съземете! — Ана Павловна грижовно сложи госта да легне, оправи му възглавницата, изтича до кухнята, намокри една кърпа и после я сложи като компрес върху пламналото чело на ухажора си.

— Спете сега! — нежно го прикани Ана Павловна. Имаше вродени заложи на милосърдна сестра.

Мячиков се почувства по-добре. Даже хубаво. Лежеше на дивана в стаята на жената, която обичаше, а тя седеше до него. Мокрият компрес приятно изстудяваше челото му, капеше му в яката. Съседите кротко се караха отатък панела. На облегалката на стола висеше ремък с кобур, от кобура се подаваше дръжката на пистолет. Дръжка на маузер... Мячиков се усмихна на Ана Павловна и затвори очи. След по-малко от минута вече спеше спокойния и безметежен сън на праведник, какъвто всъщност беше.

Ана Павловна внимателно махна кърпата от челото на спящия, зави го с одеяло и тихо отиде в кухнята да направи вечеря...

А Николай Сергеевич сънуваше невероятен сън...

НЕВЕРОЯТНИЯТ СЪН

Над града висеше вертолет. Беше пуснал надолу въжена стълба, а в нея се беше вкопчил човек с червен анцуг. Следователят учудено позна в човека себе си. Хванал разлюляната стълба само с лявата ръка, Мячиков плуваше над града. Всичко приличаше на началото на прочутия филм на Фелини „Сладък живот“. Само че там вертолетът носи статуя на Христос. Мячиков не беше гледал този филм. По принцип ходеше рядко на кино и освен това „Сладък живот“ не е прожектиран в СССР. Защо му е на съветския зрител сладък живот?

Летящият следовател оглеждаше магистралите с орлови очи. Засече сред колите точно волгата, която му трябваше на живот и смърт. Незабавно даде нареждане на пилота и вертолетът се устреми подир автомобила. Внезапно възникна опасна ситуация. Вертолетът носеше Николай Сергеевич право към един тухлен заводски комин. Сблъсъкът изглеждаше неизбежен. Но Мячиков не изгуби самообладание. Ритна с два крака комина, той се олюля и рухна на шосето. Следователят се огорчи, че е нанесъл материални щети на завода, но пък, от друга страна, се зарадва, че нямаше човешки жертви.

Вертолетът и преследваната кола летяха с еднаква скорост. Вертолетът — в небето, колата — по разбития асфалт. Мячиков издебна удобен момент, съсредоточи се и скочи върху покрива на волгата.

Маскираният престъпник, който караше колата, беше страшно коварен. Насочи автомобила право към бутнатия от Мячиков комин. Насън обаче и Николай Сергеевич не беше прост. И пак оцеля. Рипна от колата и затича отгоре по комина; колата изчезна вътре. Но престъпникът, без да иска, беше допуснал грешка. Беше забравил, че заводските комини са широки долу, а нагоре постепенно се стесняват. И затова, влязъл в комина със солидната волга, той изскокна от него на миниатюрна инвалидна количка. Съвсем естествено — волгата не можеше да мине през тесния горен отвор.

Но на Мячиков му беше все едно какво кара престъпникът. Скочи отгоре, разкъса брезентовия гюрук, тръшна се до водача и

смъкна маската му — такива маски обикновено носят вратарите хокеисти.

Под маската се криеше почти отвратителното лице на Юрий Евгениевич Проскудин!

Когато Николай Сергеевич се събуди, Ана Павловна вече я нямаше. Той стана и видя бележка, написана от любимата ръка: „Отивам на работа. Вечерята е на масата“.

Николай Сергеевич внимателно сгъна това послание и си го прибра в джоба за спомен. После си хапна с апетит, изми чиниите и преди да излезе, също остави на масата една бележка и трите рубли, които предния ден беше взел назаем.

В бележката пишеше: „Много ми хареса у вас. Предложението ми остава в сила“.

8.

Има си изпитани, проверени начини за обир на музей.

Обаче Воробъев реши да го направи по свой начин.

Дързостта на замисъла му беше, че великата кражба трябва да стане посред бял ден, пред очите на всички!

Планът на Валентин Петрович беше нахален, елегантен и прост като всяко велико нещо! Воробъев беше новатор винаги и във всичко...

С две думи, кражбата на века беше определена за сряда, 15 август, в годината, която описваме.

Нощта срещу петнайсети старците разбойници не спаха.

Николай Сергеевич написа прощално писмо на дъщеря си, която живееше с мъжа си в Красноярск, а после седна да пише на Ана Павловна.

Първо и последно писмо на следователя
Николай Сергеевич Мячиков
до любимата му Ана Павловна,
преди да стане разбойник

Скъпа Ана Павловна!

Когато прочетете тези искрени редове, аз вече ще съм в ПА, тоест в предварителния арест. Моля Ви, недейте да мислите, че съм истински престъпник! Аз, така да се каже, съм престъпник по неволя. Трябваше да го направя в името на справедливостта!...

Ще бъда безкрайно щастлив, ако някога ми пратите колет в затвора...

Не можах да опитам пилешката пача... И не можахме да отидем с Вас в Двореца на спорта да гледаме Вашия Володя и да го окуражаваме с викове...

Сега сигурно разбирате защо Ви поисках ръката предварително, за всеки случай...

Желая Ви щастие, скъпа Ана Павловна! Ще Ви обичам до последния си миг, докато ме зароят в земята и над гроба ми израсте самотна плачеща брезичка!

Завинаги Ваш
Н. С. Мячиков

Нощта срещу 15 август

Подписът му не се четеше — сълзите, които капеха от ангелските му очи, го бяха замазали...

Валентин Петрович цяла нощ се въртя. Не можеше да заспи. Искеше да остави на домашните си последни заръки, както подобава на човек, който ще влиза в затвора. Денем Воробъов не се съмняваше в успеха на начинанието, но нощем увереността го напускаше. Идеше му да събуди Мария Тихоновна и да я посвети в тайната на престъплението, но разбираше, че тя ще му се скара и няма да го пусне в никакъв музей...

На 15-и август слънцето изгря точно в пет.

Николай Сергеевич стана с първия му лъч. Излезе на балкона да се полюбува за последен път на изгрева на свобода.

С първия лъч стана и Валентин Петрович. Също излезе на балкона и направи малко гимнастика. Нощните стракове бяха изчезнали, Воробъов беше готов за решителната крачка. Докато Мария Тихоновна още не се беше събудила, Валентин Петрович отмъкна една покривка от скрина, отиде на пръсти в банята, заключи се и я омота по тялото си. Не беше много удобно да върви увит в покривката, но го беше страх да я изнесе открито. Не се страхуваше да обере музея, но виж, от жена си...

Отиде при Мячиков, както се бяха разбрали, точно в десет и половина. Държеше в дясната си ръка бастун, а в лявата пакет въжета и две сини престилки от лабораторията на обединението.

— Готов ли си? — попита гръмогласно още от вратата.

— Не! — тихо отвърна Николай Сергеевич. Гласът му накара Валентин Петрович да застане нащрек. Погледна приятеля си

подозрително.

— Уплаши се, а?

— Валя, имам чувството, че... ти не разбираш какво мислим да правим! — Николай Сергеевич беше кротък, но убедителен. — Въобразяваш си, че ако ни хванат, ще ни вкарат за петнайсет дни. Трябва да те разочаровам — ще ни набутат по петнайсет години, а на нашата възраст... Знаем какво говоря, нали съм юрист!

Воробъов се поколеба за миг, после в очите му светна упорство и той решително заяви:

— Ако ще е гарга, рошава да е!

— Валя! — настоя Мячиков. — Никой няма да ни повярва, че сме извършили подобно чудовищно престъпление само и само за да не ме пенсионират! По никой начин не можем да го докажем! Ще останем за човечеството хората, осквернили паметта на Рембранд!

— Нашите народни съдии ще ми повярват! — малко неуверено каза Воробъов.

— Не ги разбираш тия работи! — махна с ръка Николай Сергеевич.

— Но аз вече съм се засилил, набрал съм скорост, не мога да спра! — Воробъов окуражаваше не само приятеля си, но и себе си.

— Валя, ти го правиш заради мен, но аз не го заслужавам! — продължаваше да го увещава Мячиков.

И тогава Валентин Петрович убедено заяви:

— Не, Коля! Заслужаваш го! Ти си истински човек! Аз те обичам!

— И аз те обичам, Валя! — Гласът на Николай Сергеевич трепна. Очите му се напълниха със сълзи.

— Ех, ревльо! — нежно каза Воробъов. — Разбери, ние трябва да докажем, че старците също са хора! Ще ги накараме да се съобразяват с нас, да ни уважават! Решили сме се на свято дело, напред!

— Щом го правиш заради мен — развълнува се Мячиков, запален от ентузиазма на приятеля си, — аз ще го направя заради теб!

Воробъов разчувствано прегърна стария си приятел.

— Да поседнем за пред път!

Седнаха на дивана, помълчаха, а после Мячиков, да, точно той, изкомандва:

— Напред!

„Бандитите“ напуснаха апартамента, слязоха по стълбището и стъпиха на тротоара.

— Какъв чудесен ден е днес! — каза Николай Сергеевич и примижа срещу слънцето. — Просто да не ти се влиза в затвора!

— Пепел ти на езика! — Воробъов забърза напред.

— Защо ти е този бастун? — Мячиков гледаше да не изостане.

Валентин Петрович се зарадва.

— Видя ли, даже ти не се сети! Това не е бастун, а сгъваема стълба. Сам я конструирах.

— Кой ще те пусне с бастун в музея? Ще трябва да го оставиш на гардероб.

— Аз съм куц, ще ме пуснат! — И Воробъов майсторски закуцуква с левия крак. — Добре ли е?

Приятелят му не остана очарован и доста намръщено каза:

— Може и да мине!

— Нещо не ми харесва настроението ти! — укори го Воробъов.

Старците се качиха на тролея и след половин час бяха пред музея. Беше тъпкано с автобуси и туристи буквално от всички краища на света.

Мячиков понечи да се откаже:

— Виж колко хора! Дошли са кой знае откъде да видят картините на Рембранд. Нека не ги лишаваме от това удоволствие. Една картина да вземем — то значи, че няма да могат да видят всичките!

— Забранявам подобни разговори! — изръмжа Воробъов. — Операцията тече! След мен!

И накуцвайки, опрян на бастуна, водачът се завтече към входа на музея. Плахата му войска в лицето на Н. С. Мячиков се повлече подир него. Бандата похитители премина подстъпите и се озова в малък вестибюл. Отдясно беше касата, там чакаха строени няколко души. Надолу, към гардероба, се спускаше мраморна стълба. Воробъов, както е редно за военачалник, тръгна напред. Слезе по стълбата, без да забрави да накуцва. А армията му остана на опашката за билети. Долу Воробъов търпеливо изчака главните си сили. Най-сетне дългоочакваните подкрепления се мярнаха в екскурзионната навалица. Имаха бледен вид.

— Бегом след мен в клозета! — заповяда куцийят атаман.

— Страх ме е, обаче не ми се... — възрази армията и покорно го последва в мъжкия клозет, където в изпълнение на заповедта почна да си разкопчава дюкяна.

— Не сме дошли за това! — обузда го командването, отвори вратата на едно клекало и привика войнишките маси с пръст.

Залостен в кабината, отрядът се преобрази. Той, сиреч отрядът, излезе оттам пременен в сини маскировъчни халати. Също като на работниците от музея. Личният състав носеше шестметрова стълба. Воробъов маршируваше отпред, Николай Сергеевич беше в ариергарда, моралните му сили бяха на нулата. Всъщност не носеше стълбата, а се държеше за нея, за да не падне от страх.

Щом видя контролорите на централния вход, Мячиков автоматично измъкна билетите. За щастие Воробъов го забеляза и му нареди незабавно да ги прибере.

— Ама няма да ни пуснат! — прошепна Николай Сергеевич.

— Нали се правим, че сме от музея! Защо са ни билети тогава, будала!

Колегата не му остана дължен:

— А ти защо куцаш? Сега не си с бастун, а със стълба!

— Приемам критиката! Ще се поправя! — отвърна Воробъов.

В разгара на кавгата не забелязаха кога подминаха контролата, завиха наляво и спряха в зала 28. Тъкмо в нея беше изложена картината на Рембранд ван Рейн „Портрет на млад мъж“, над която беше надвиснала съдбовна опасност.

9.

Старците със сините престилки опряха стълбата на стената до картината.

Естествено, че дежурната незабавно цъфна при тях.

— Какво ще правите? — Гласът ѝ беше строг. Но Воробъов правилно беше предвидил, че дежурната не може да познава лично всички служители, понеже щатът на музея, както и всички други щатове, нямаше начин да не е раздут.

— Ще я носим на реставрация — спокойно отвърна той. Николай Сергеевич изобщо не се обади, понеже беше онемял от ужас.

— Каква е тази стълба? — зачуди се дежурната.

— Експериментална — все така спокойно обясни Воробъов. — Музеят я поръча на един от художествените занаяти. Коля! — обърна се към Мячиков. — Чакай малко! — И изчезна, оставяйки партньора си в критично положение.

Пред очите на Николай Сергеевич всичко се завъртя. И картината на Рембранд, и възрастната дежурна, и посетителите, дори той самият. Свести го оптимистичният глас на Воробъов:

— Извадих бушоните, за да изключа звуковата сигнализация. Коля, хвани картината, а вие — обърна се той към дежурната, — ако обичате, дръжете стълбата. Уж е здрава, ама де да знае човек...

Мячиков вкопчи изтръпнали ръце в позлатената рамка, дежурната хвана стълбата, а Валентин Петрович се закатери нагоре.

Посетителите взеха да се трупат около работниците. Скупчи се цяла тълпа — всички искаха да видят за последно картината, преди да я приберат.

Воробъов ловко развърза възлите, слезе долу, сгъна стълбата, пое картината от Николай Сергеевич и му нареди:

— Взимай стълбата! — Кимна на дежурната и тръгна към изхода с картината. Николай Сергеевич го последва. Имаше чувството, че се отправя към ешафода и си носи стълба, за да се качи на бесилото и да си нахлузи примката на врата.

Минаха пак покрай контролорите и Воробъов пак го вмъкна в клозета. Натика го при клекалото, превърна стълбата на бастун и бутна шедъовъра в ръцете му.

— Дръж го сега! Ще ида да завинтя бушоните.

— Те ще си ги завинтят — опълчи се Мячиков. — По-скоро да се махаме!

— Сега в целия музей няма сигнализация. Ами ако дойдат истински крадци?

— Прав си! Върви! — Николай Сергеевич бутна резето и зачака в клозета с оригинала на Рембранд в ръце.

След няколко минути Валентин Петрович се върна.

В клозета цареше гробна тишина.

— Коля, къде си? — разтревожи се Воробъов.

— Тук сме! — чу се подплашен гласец.

— Кой? — стресна се Воробъов.

— Аз и младежът! — напомни Николай Сергеевич иносказателно. — Забрави ли, че откраднахме картината?

Воробъов се огледа — слава богу, освен тях в клозета нямаше никой.

— Пусни ме! — нареди военачалникът.

Влезе, пак се залостиха, после Воробъов се съблече, размота покривката, внимателно загъна картината и я превърза с въжето. Сгъна и престилките и се обърна към Мячиков:

— Виждаш ли колко е просто!

На излизане от музея трябваше да минат покрай гардероба. Никой изобщо не им обърна внимание. Но точно при стълбите имаше дежурен милиционер. Беше специално сложен там, та никой да не може да изнесе нищо от музея.

Николай Сергеевич осъзна, че чипоносият милиционер и гърбът на Воробъов пред него са последното нещо, което вижда на свобода.

— Какво носите? — веднага попита милиционерът.

— Рембранд — също така веднага отговори Воробъов.

Милиционерът оцени шегата и се разсмя. Имаше чувство за хумор и това спаси двамата приятели.

Воробъов, който носеше картината, отвори вратата и пушна Мячиков напред.

— Видя ли! — обясни Воробъов, докато вървяха по улицата към спирката на тролея. — Човек винаги трябва да казва само истината!

После, докато се возеха в тролея, един пътник бутна Воробъов. Мячиков, който лека-полека се окопитваше, му направи забележка:

— По-леко, другарю! Той носи музеен експонат, а музейните експонати са достойние на целия народ!

Това беше кражбата на века...

10.

Картината на Рембранд с разкошната позлатена рамка беше на дивана, подпряна на една възглавница.

— В музея сигурно е страшна паника! — гордо заяви Воробьов. — Милиционерски коли, сирени, всичко блокирано, претърсват наред...

Не довърши, защото чу глух удар.

Николай Сергеевич лежеше на пода в безсъзнание. Едва когато видя произведението на Рембранд в апартамента си, той разбра какво всъщност са направили и припадна.

Воробьов ужасен се хвърли към приятеля си и закрещя:

— Коля! Коля! Какво ти е?

Коля не отговори. Воробьов вдигна телефона и набра 03 — „Бърза помощ“.

— Моля ви се, по-бързо! Той падна и изобщо не помръдва!

— Къде е паднал? — попита един женски глас. — Вкъщи или на улицата?

— Вкъщи.

— Обадете се тогава в районната поликлиника!

Воробьов понечи да възрази, но не можа. Опитната дежурна затвори.

Той дълго набира „Справки“, за да му кажат телефона на поликлиниката, а когато успя да се свърже, развълнувано започна:

— Той умира!

— Как се казва? — попита го безразличен глас.

— Мячиков.

— Трите имена!

— Николай Сергеевич. Защо са ви трите имена? По-добре елате го вижте!

Но безстрастният разпит продължаваше:

— Години?

— Шейсет. Има ли някакво значение?

— Домашен адрес?

— Липова 31, пети апартамент.

— Температура на болния?

Воробъов кипна:

— Човекът е без съзнание, а вие искате да му меря температурата!

— От какво се оплаква?

— Какви оплаквания бе, другарко!

— Чакайте! Колата тръгва...

И пак затвори телефона.

Докато Воробъов правеше какво ли не да осигури на Мячиков първа помощ, той отвори очи, видя пак паметника на световната живопис и тихо изстена.

Воробъов се наведе над него.

— Как си, Коля? Боли ли те нещо?

— Съвестта!

— Вземи едно валидолче и си го сложи под езика! — Валентин Петрович извади от джобчето на сакото си валидол, даде едно хапче на Николай Сергеевич, лапна и той едно. И двамата разбойници засмукаха в унисон.

Воробъов взе възглавницата от дивана и я пъхна под главата на Мячиков — той още лежеше на пода.

— Значи щом ти мине, носиш картината на Федяев. Дето се вика, още не е изчезнала, а ти я намираш!

— Аз също искам да се отърва от нея по най-бързия начин! — Николай Сергеевич стана, понечи да седне на дивана, но не се осмели — младият мъж беше прекалено близко. Очевидно го беше страх от картината и затова се дръпна чак в отсрещния ъгъл на стаята. — Мога да я върна чак когато прокуратурата започне следствие. Иначе ще е много подозрително — откъде ще съм разбрал, че е открадната?

— Бягай тогава бързо в прокуратурата — посъветва Воробъов съпрестъпника си, — че току-виж възложили следствието на някой друг...

От поликлиниката дойдоха, когато в апартаментата вече нямаше никого. Звъннаха — никой не отвори; затропаха — също.

— Ще къртим вратата! — нареди лекарят. — Може и да успеем да го спасим!

Извикаха шлосер. Той дойде заедно с домоуправителя. Не му се занимаваше с бравата, засили се и изкърти новата съвременна врата само с един удар.

Лекарят, шофьорът, домоуправителят и шлосерът дълго търсиха покойника в апартамента, но останаха с пръст в уста. Естествено, никой изобщо не обърна внимание на картината на Рембранд.

— Сигурно стопанинът си е жив! — огорчи се домоуправителят. — Мръднал е някъде, а пък ние му чупим вратата. И сега кой ще отговаря?

Лекарят беше възмутен:

— Безобразие! Знаете ли колко адреса имам, а такива като вашия симулант Мячиков ме откъсват от пациентите! Ще го глобим!

И бързо си замина заедно с шофьора, а домоуправителят нареди на шлосера:

— Хайде сега оправяй вратата!

— И кой ще ми плати? — заинати се шлосерът.

— Ще направим тъй... — реши домоуправителят. — Ще изчакаш стопанина да си дойде, хем ще му пазиш апартамента. Като се видите, ще се разберете!

И си отиде, а шлосерът пусна телевизора, смъкна от дивана картината на Рембранд и се изтегна на нейно място. Обичаше да гледа телевизия легнал.

Мячиков изобщо не подозираше какво става в апартамента му: нали беше в безсъзнание, когато Воробьов търсеше помощ от медицината. А пък когато се свести, Валентин Петрович така се беше зарадвал, че бе забравил да му каже за повикването.

Николай Сергеевич с трепет влезе в прокуратурата. Ако до вчера беше честен човек, днес вече имаше какво да крие. От една страна, продължаваше да си бъде следовател, обаче от друга беше нарушител на закона. В душата му едновременно звучаха два марша — погребален и бодър — и вместо музика се получаваше какофония. Двата му крака сякаш също бяха скарани. Единият безстрашно вървеше към кабинета на Федяев, а другият панически бягаше от

прокуратурата. Храбрият крак победи и Мячиков цъфна при Фьодор Фьодорович.

— Здравсти, шефе! — нахално каза едната половинка, а другата побърза да добави: — Извинете, че нахълтвам така безцеремонно!...

— Много се радвам да ви видя, седнете! — безразлично отговори Федяев.

— Бих искал... да ви попитам... — запъна се свитата половинка на Мячиков, но нахалната я прекъсна: — Защо в края на краищата не ми възложите разследването на някое грандиозно престъпление?

— Но напоследък не е станало нищо особено. — Федяев оглеждаше подчинения си малко притеснено.

— Съвсем нищо особено ли? — лицемерно се натъжи предпазливата половинка, а непредпазливата изтърси: — Нещо ми говори, че е извършено престъплението на века!

— Лъжете се — насмешливо отбеляза прокурорът. — Престъплението на века не може да стане в нашата страна.

— Ако не ми го възложите — продължи активната половинка и без да иска, се изпусна, — аз ще се заема с тази картина на обществени начала!

— С каква картина? — Федяев не разбираше нищо.

Мячиков усети, че е прекалил:

— Имам предвид отвратителната картина на престъплението!

Най-сетне се убеди, че началникът му не знае нищо за обира в музея. Нямаше смисъл да стои в кабинета, активната му половинка можеше съвсем да развали работата, и затова човекът, който имаше какво да крие, реши да се оттегли, но не успя.

Вратата се отвори широко и в кабинета в пълен състав нахълтаха служителите на прокуратурата. Най-отпред крачеше един невероятно красив и неправдоподобно елегантен мъж. Походката му напомняше за полет, той се усмихваше. С честна, благородна и неподкупна усмивка, която предразполагаше и омагьосваше. Да ти се доще веднага да му довериш всичко — и душа, и тайни, и пари.

— Можем ли да почваме, гражданино началник? — попита той прокурора.

— Действайте! — махна с ръка прокурорът.

Безподобният красавец спря срещу Мячиков и почна:

— Скъпи мой благодетелю Николай Сергеевич! Днес се навършват точно пет години, откакто съм на свобода. Навремето, когато бях пропаднал престъпник, аз събличах хората. Сега ги обличам. Постигнах го благодарение на вас. Позволете да ви поднеса плодовете на честния си труд!

И бившият престъпник отвори пакета, който беше донесъл, накара Мячиков да съблече тъмносиньото си сако и да облече ново, снежнобяло.

Всички, включително и Федяев, заръкопляскаха, а Николай Сергеевич се разчувства и целуна шивача.

Вярно, не рискува да се прибере с бял костюм, подходящ ако не за фестивала в Кан, то за празничните програми на Централната телевизия. Носеше го затънат.

Вървеше и мъчително размишляваше защо музеят не е вдигнат по тревога.

На площадката видя, че външната врата на апартамента му е изкъртена.

Веднага разбра, че двойната игра всъщност я е играл Федяев, майсторски се е правел, че не знае нищо за кражбата. Замисълът на прокурора беше съвсем ясен за стария следовател.

Началникът беше решил първо да прибере картината, понеже тя е по-ценна от него, от Мячиков, и чак после да го арестува. Николай Сергеевич беше убеден, че щом влезе, ще се натъкне на засада.

Можеше да избяга. За миг тази недостойна, но съвсем естествена мисъл се мярна в пламналата му глава. Но той я отхвърли решително.

Не желаше да бяга и да живее в нелегалност. Стига безумия. Той е роден за спокоен, кротък живот. И влезе в жилището си, готов да се предаде на властта.

Шлосерът лежеше на дивана и все така гледаше хокей по телевизията.

— Знаете ли откога ви чакам? — каза той. Седна и покани с ръка собственика на апартамента да се настани до него. — Дайте да догледаме хокея, работата после!

Николай Сергеевич разбра, че сътрудникът, дошъл да го прибере, е спортен запаянко. Погледна към телевизора и видя Володя, който летеше по леда към вратата на противника. Но сега не му беше до сина на любимата Ана Павловна. Мячиков мислеше как да предупреди

приятеля си, как да го спаси. В тази трагична минута той не се грижеше за себе си, а за Воробъов.

— Може ли да се обадя по телефона? — попита той. Не разчиташе на положителен отговор. Но шлосерът кимна утвърдително.

Мячиков вдигна слушалката, навъртя номера на Воробъов и като поглеждаше шлосера с опасение, шепнешком каза:

— Аз съм! Дойдоха! Сега си доглежда хокея! Няма да те издам! Сбогом навеки!

Затвори, седна до шлосера и възпитано му благодари:

— Много бяхте любезен, че ми разрешихте да се обадя! Вие сте изключителен човек!

Но шлосерът беше погълнат от играта и не обърна внимание на думите му, дори не ги чу. Изведнъж подскочи и изкрещя:

— Бий бе!... Левак с левак!

Срещата свърши, шлосерът загаси телевизора и погледна в упор нещастния следовател.

— Черпнята от вас!

Николай Сергеевич се обърка, нищо не разбираше.

— Защо?

Шлосерът го разбра посвоему.

— Нали трябва да се оправя бравата, нови панти трябва. Освен това още ме боли рамото — да не мислите, че е лесно да къртиш врата?

— Кой сте вие? — прошепна Мячиков.

— Аз съм шлосер, домоуправителят ме извика!

— Значи шлосер! — повтори Николай Сергеевич и се срина на пода, загубил съзнание за втори път.

Изплашеният шлосер се спусна към телефона да вика „Бърза помощ“.

Всичко започваше отначало.

11.

Щом разбра, че Мячиков е арестуван, Валентин Петрович посиня от яд. Тръшна слушалката и изруга. Защура се из стаята и зарита столовете.

Привлечена от шума, дотича жена му.

— Какво става?

— Мръсници! — бушуваше Воробъов. — Ще ги науча аз тях! Няма да оставя така тая работа! Ще арестуват невинен човек, а виновният — и се перна с юмрук в гърдите — да си се разхожда на свобода!

И за голяма почуда на Мария Тихоновна я прегърна и развълнувано заяви:

— Прощавай, Маша! Ти ми беше вярна жена. Целуни децата и внучето.

И презглава изскокна от къщи.

Мария Тихоновна хукна подире му.

— Къде отиваш?

— В затвора! — без да се обърне, изръмжа Воробъов и изчезна.

А шлосерът свърши разговора си с поликлиниката, наведе се над Николай Сергеевич и си помисли, че „Бърза помощ“ няма защо да бърза. Мячиков приличаше досущ на труп. Но добрият шлосер не възнамеряваше да остави покойника на течение. Затвори безкористно вратата, свали си шапката и излезе от апартамента на пръсти. Хлопването на вратата възвърна Мячиков към живота и той отвори сините си очи... Дори не подозираше, че справедливият му непримирим приятел е тръгнал да се предаде на властта и да поеме вината върху себе си.

Валентин Петрович беше намислил да се предаде в лапите на правосъдието не по местоживеене, а да отиде лично при Федяев.

— Прокурорът тука ли е? — изкрещя Воробъов на секретарката.

— Отиде на превръзка — отвърна тя.

— Ще го изчакам! — заплашително заяви Воробъов и седна на стола до вратата на прокурора. Ала времето минаваше и решителността в душата му бавно, но сигурно отстъпваше челните си позиции на страха — всъщност недостоен за човек като Валентин Петрович.

И когато страхът беше изпълнил седемдесет и пет процента от организма му, внезапно нахълта Мячиков.

— Беше ли вече при него? — Николай Сергеевич беше изпаднал в паника.

— Защо си тук? — Очите на Валентин Петрович светнаха от радост. — Пуснаха ли те вече?

— Питам те още веднъж — беше ли вече при Федяев?

— Няма го още! — ядосано възкликна Воробъов. И на Николай Сергеевич веднага му олекна.

— Вашият приятел упорито отказва да каже защо му трябва Федяев — кокетно се усмихна секретарката.

— По принцип няма никаква тайна. Аз и само аз ограбих музея! — Воробъов беше сигурен, че всичко вече е разкрито и че трябва да спаси Мячиков. — Вашият следовател — и го посочи — няма нищо общо.

Николай Сергеевич се обиди. Беше забравил, че е дотичал да спаси приятеля си от подобно ненужно признание.

— Не, имам!

— Аз сам извърших всичко! — заяви Воробъов на секретарката. — Няма да се месиш! — викна на приятеля си.

Но Николай Сергеевич не можеше да допусне Воробъов да отговаря сам за всичко и го сгащи натясно:

— Обаче картината е при мен!

— Оставих ти я да я пазиш, но ти не знаеше, че е крадена! — не се предаде Валентин Петрович.

Мячиков се разпали:

— Как може да не знам, щом аз съм я откраднал!

Помнеше едно: трябва да отърве приятеля си. Но и онзи помнеше същото и затова се забрави:

— Лъжец! Жалък хвалипръцко!

На секретарката ѝ омръзнаха глупостите на старците.

— Само на Запад крадат картини, у нас няма смисъл! Няма на кого да се продадат. Извинявайте, но ми пречите да работя, другари.

В този момент Валентин Петрович разбра всичко. Секретарката не знаеше нищо. А щом тя не знаеше, значи никой не знаеше. Ужаси се, че за малко щеше да провали цялата работа. Облещи се срещу Мячиков и прошепна:

— Ти сега откъде идваш?

— От къщи! — гласеше многозначителният отговор.

— А там не си бил, така ли? — Воробъов натърти на „там“.

— Не!

— Ама нали ми се обади!

— Беше фатална грешка!

— И тук никой нищо не подозира?

— Никой!

— Защо?

— И аз се чудя! — отвърна Мячиков и професионалните му инстинкти се пробудиха. — Дайте ми телефонния указател, ако обичате — обърна се той към секретарката.

И се обади в музея:

— Мячиков, от прокуратурата. При вас да е извършена кражба днес?

Изслуша отговора и продължи:

— Да, извинявайте, много ви благодаря, приятен ден.

Затвори телефона и втренчен в честните очи на Воробъов, бавно каза:

— В музея няма никаква кражба! Нито днес, нито по-рано!

Воробъов изглеждаше смазан.

Без да се наговарят, старците рипнаха и се втурнаха навън.

На улицата Николай Сергеевич хвана Воробъов под ръка.

— Аз съм виновен! Прости ми, Валя! Помислих шлосера за сътрудник, който е дошъл да ме арестува!

— Но как се сети, че съм тук?

— Нали те познавам!

— Прости ми, Коля! — Воробъов и сега не искаше да отстъпи.
— Не ти, аз съм виновен! Аз хукнах при Федяев и насмалко да погубя и двама ни!

— Прощавам ти! — с обич каза Мячиков. — И ти ми прости!

— Разбира се, че и аз ти прощавам! — отвърна Воробъов. — Обаче никога няма да простя на музея! Да не са къорави там!

— Прибирай се веднага! — разтревожи се Николай Сергеевич. — Обаждах се у вас, чудят се какво да правят!

— Бързай и ти, пази Рембранд!

И старците се разделиха.

Но Мячиков вече беше изпреварен. Извиканата от шлосера „Бърза помощ“ беше дошла. Със същия лекар и същия шофьор. Звъняха, тропаха — никой не им отвори. Лекарят не беше злопаметен човек, но този път кипна. Извика домоуправителя и пак нареди да изкъртят вратата! Домоуправителят прати за шлосера, онзи пак се засили и се бухна в шперплата като снаряд. Вратата не издържа и шлосерът се приземи точно до Рембранд...

Николай Сергеевич видя линейката отдалече. Товареха шлосера. Този път не бяха дошли напразно, шлосерът си беше счупил ключицата.

Мячиков се качи по стълбите и установи, че вратата му пак е изкъртена. Готов на всичко, той влезе в зейналата дупка, надникна в стаята и облекчено въздъхна. Картината си беше на мястото. Николай Сергеевич седна на дивана и се замисли кой и защо ли е изкъртил вратата за втори път.

12.

— Трябва да идем в музея да видим защо се пипкат! — каза Воробъов на другата сутрин.

— Нали дежурната ще ни познае — възрази следователят и погледна шедъовъра с омраза.

— Ще се маскираме! — Идеята беше чудесна. — Аз без стълба и престилка, обаче с очила!

— Не стига — усъмни се Мячиков. — Трябват ти мустаци или брада. А аз?

— Ще те острижем нула номер! — бързо отсече Воробъов. — И родната ти майка няма да те познае!

Но Мячиков отказа:

— Страх ме е! Ами ако на тези години не ми порасне вече коса?

— Как да те маскираме тогава? — зачуди се Воробъов и внимателно заоглежда приятеля си. — Ти си човек с ярка външност!

— Тъй ли? — Мячиков погледна с надежда в огледалото и не видя там нищо ярко.

— Измислих! — Приятелят му чак подскочи от радост. — Ще те боядисаме!

— Като негър ли? — изплаши се Мячиков.

— Не, няма целия, само косата! — утеши го Валентин Петрович. Ставаше му страшно интересно.

— Не искам! — заинати се Мячиков.

— Защо?

— Срам ме е! Да не съм жена да се боядисвам! — упорстваше Николай Сергеевич. — Това е идиотщина! За нищо на света! По-добре да си лепна брада!

— Откъде ще я вземем?

— Има си специален театрален магазин. Ей сега ще им се обадя.

Свърза се с управителя и онзи учтиво му съобщи, че в момента не разполага с бради. Но че очакват да получат бради, мустаци, перуки и вежди в края на следващото тримесечие.

— Дотогава и сам можеш да си пуснеш — обади се Воробъов. — Няма как, ще трябва да те боядисаме!

— Не ща! Омръзнаха ми тия глупости. Взимай си картината и си заминавай!

— И това ми било приятел! — разсърди се Воробъов. — Добре, ще идем в музея без маскировка, нека ни хванат!

Мячиков не искаше да се кара с него.

— Измисли нещо друго!

— Готово! — Воробъов беше пълен с идеи като ресторантски кюфтета с хляб. — Ще станеш чужденец!

— Какъв чужденец? — изплаши се Мячиков. — Не искам да ставам чужденец!

— Не бой се де, то ще е само временно. Ще посетим музея като гости от чужбина. Аз ще ти бъда преводач.

— Че на какъв език ще говоря? Бъкел не разбирам от езици...

— Ще мълчиш! Може пък да си глухоням чужденец! — не падаше по гръб Воробъов.

— За какво ми е преводач, като съм глухоням?

— Който много знае, бързо остарява! — отговори старецът на връстника си.

След по-малко от час двама мъже вървяха по улиците. В лицето на единия, въпреки залепените мустаци, човек лесно можеше да познае Воробъов. А до него внимателно пристъпваше смуглолик субект с чалма от пешкир, по дълга бяла роба и бели панталони, които малко приличаха на долни гащи. Тоалетът му бе допълнен с чехли на бос крак. За разлика от лицето, краката бяха доста бели — сигурно не беше стигнала боята.

— Много ти прилича този костюм, Коля! — прошепна Воробъов на чужденеца.

Щом влязоха в залата на музея, всичко им стана ясно!

На стената, където до вчера висеше произведението на ранния Рембранд „Портрет на млад мъж“, имаше табелка: „Картината е на реставрация“.

Възмутени до дъното на душата си, старците напуснаха музея.

Вървяха по улиците, ръкомахаха и така викаха, че минувачите се извъръщаха.

— Зяпльовци! — бушуваше чужденецът. — Да им измъкнат изпод носа такава безценна картина, а те да не обърнат внимание!

— Навсякъде е така! — мрачно допълни мустакатият. — Утре ще дигнат паметника на Пушкин и пак никой няма да забележи!

— Защото — пенеше се глухонемият — у нас никой за нищо не е отговорен!

— И никой не го е грижа! — гневеше се мустакатият преводач.

Така, от дума на дума, старците стигнаха до известни обобщения, с които авторите категорично не са съгласни и затова не ги цитират. А когато се поуспокоиха, престанаха да мърморят, седнаха на една пейка в някаква градинка и почнаха да обсъждат създалата се ситуация.

— Да пратим в музея писмо и да намекнем, че картината е задигната — предложи преводачът, но чужденецът със съжаление отбеляза:

— Няма как да го подпишем!

— Ще го пратим анонимно! — каза мустакът, но придирчивият му приятел го прекъсна:

— Не те ли е срам? Никога няма да паднем до анонимни писма! Освен това у нас анонимните писма не се разглеждат!

— Престъплението на века се закучи — каза преводачът и внезапно се опомни: — Защо приказваш на руски? Нали си глухоням чужденец...

13.

В тази повест няма тринайсета глава. Не знам кога си някой измислил, че тринайсет било фатално число. И глупавите автори му вярват.

14.

Николай Сергеевич ухажваше Ана Павловна старомодно, тоест без да бърза. Покани я на театър. През антракта я почерпи паста и лимонада. А по време на действията седеше скромно и си държеше ръцете в скута.

След театъра изпрати любимата си до тях и дори не си помисли, че може да остане да пренощува при нея.

— Скъпа Аня! — почна Николай Сергеевич, когато приближиха входа. — Позвовете ми да ви наричам така. Сега ще ви дам доказателство за моите чувства. Ще ви поверя и тайната, и съдбата си. Само няма да ви съобщя името на съучастника си, защото не мога да се разпореждам с чужд живот.

Никой досега не ѝ беше говорил така високопарно.

Николай Сергеевич развълнувано ѝ разказа криминалната история за кражбата на картината на великия холандец.

Ана Павловна му повярва, без да се усъмни в нищо. Погледна го с нови очи. Не го помисли за безумец. Разбра стремежите му, а храбростта и куражът му я покори!

Николай Сергеевич неспокойно чакаше присъдата.

Ана Павловна дълго мълча — трябваше да се овладее.

Тогаво прозорливият Николай Сергеевич разбра как трябва да постъпи. Извади прощалното писмо от джоба си и го подаде на любимата си.

— Тук съм написал всичко. Съчиних го в нощта преди престъплението...

Целуна ѝ ръка и скромно си тръгна.

Ана Павловна нямаше търпение да прочете посланието. Отвори писмото още до пощенските кутии и го прочете под мъждивата светлина на двацет и пет ватовата крушка.

Когато стигна до думите: „ще Ви обичам до последния си миг, докато ме зароят в земята и над гроба ми израсте самотна плачеща брезичка“, Ана Павловна не издържа и се разрида. Сълзите ѝ бяха

оптимистични, сълзи на щастие, единствените позволени за героите на съвременните книги.

Минаха още няколко дни, музеят не проявяваше признаци на живот. Старците забравиха що е сън и почивка, не можеха вече да чакат. Разбраха, че е време да върнат Рембранд на народа.

Също както и предния път стартова площадка им стана мъжкият клозет в сутерена на музея. Облякоха сините престилки, разпънаха стълбата, разопаковаха картината и тръгнаха смело напред. Глождеше ги под лъжичката — ха иди обяснявай, че не крадеш, а връщаш картината.

Първата почивка беше под електрическото табло. Воробъов отвъртя бушоните и изключи сигнализацията.

Втората стана пред вратата на залата.

— Добър ден! — обърнаха се псевдомузейните работници към дежурната. — Ще ни помогнете ли да закачим пак Рембранд?

Десантът завърши под табелката „Картината е на реставрация“.

Воробъов нагласи стълбата, а дежурната свали табелката. Струпаха се посетители. Идваха все нови и нови, докато картината не беше окачена наново.

Старицата я огледа и възхитена заяви:

— След реставрацията е по-хубава!

Никой не обръщаше внимание на меценатите. Току-що бяха подарили на страната си картина, рисувана от Рембранд, и никой не им каза едно „благодаря“! Измъкнаха се от навалищата и напуснаха зала 28. Нямаше затвор, нямаше и аплодисменти. А толкова им се искаше долу на рамката да пише: „Картината е дарение от В. П. Воробъов и Н. С. Мячиков“. Беше им страшно тъжно. Чувстваха се като сирачета. Не бяха мислили, че ще се привържат така към младия мъж и ще го обикнат като син...

— Да не забравиш да сложиш бушоните — въздъхна Мячиков. — Не дай си боже някой да ни открадне картината...

Двамата неудачници вървяха по улицата, музеят остана далеко зад гърба им. Воробъов се обърна и погледна величествената сива сграда.

— С тази кражба на века не сполучихме, но ще организираме друга.

— Не съм съгласен! — възпротиви се Николай Сергеевич. — Не ми трябва картинна галерия вкъщи...

15.

Мячиков върна картината на обществото, но не се чувстваше герой. Пак се превърна в изтормозен следовател, заплашван всеки момент от изритване. За кой ли път тръгна при Федяев с надеждата да измоли някой случай и попита секретарката:

— Сам ли е?

— Не — отвърна тя, — има посетител. Разправят, че сте щели да се пенсионира, Николай Сергеевич?

— А, не мисля! — възможно най-бодро отговори Мячиков.

— Според мен не е правилно да дават пенсия чак на стари години! — Идеята на секретарката беше неочаквана. — Всъщност трябва да плащат от осемнайсет, да речем, до трийсет и пет. Най-хубавата възраст. На тия години да не се работи, човек да си оправя личния живот. Пък после може и да тръгне на работа, и без това животът става само грижи!

— Много интересна теория — подкрепи я Мячиков. — Младите да лежат по гръб, а старците да бачкат. До известна степен сте права...

Вратата се отвори, показаха се Федяев и Проскудин.

— При мен ли идвате, Николай Сергеевич? — На Федяев му стана малко неудобно, че Мячиков го е сварил с Проскудин.

— Ще мина по-после — сухо отвърна Николай Сергеевич.

А Юрий Евгениевич приветливо показа всичките си зъби:

— Привет на старите ветерани!

Николай Сергеевич погледна врага си с омраза и не му отговори.

— Разбирам вашата антипатия. Обаче няма начин — такъв е животът! — И се пошегува, докато излизаше след Федяев: — Ще тлейте вий, а аз ще да цъфтя!

Николай Сергеевич се възмути и се помъчи веднага да намери достоен отговор, също в мерена реч. Само че главата му не раждаше нищо освен общоизвестните истини: „Всяка жаба да си знае гьола!“, „Голям залък лапни, голяма дума не казвай!“ и „На гол корем чифте

пищови!“. Спря се на думите „Как не ви е срам!“ и с този укор полека тръгна да търси грубиянина, за да му го хвърли в лицето.

Откри го в служебния си кабинет. Федяев и двамата колеги на Мячиков слушаха Проскудин като треснати.

— Тъй като съм свикнал да работя в самостоятелен кабинет, ще преградим помещението... Има два прозореца, значи архитектурно е възможно. В тази половина ще бъдат другарите, а в тази ще се настаня аз. Е, мъничка е, но не бива да ритаме срещу обстоятелствата. До вратата ще сложим закачалка. Бюрото на стареца да се изхвърли. Не съм любител на антикварни мебели...

Проскудин буквално го погребваше приживе. Николай Сергеевич се вбеси и престана да се контролира.

— Всяка жаба да си знае гъола! — изтърси той, забравил за подготвената си реплика. Всички се обърнаха към него, а той разгневен продължи: — Голям залък лапни, голяма дума не казвай! На гол корем чифте пищови! Как не ви е срам!

Приключи бунтарския си монолог и излезе, като тропаше с крака.

— Опасен дядка! — подхвърли подир него Проскудин.

Агресивно настроеният Мячиков взе такси до обединението на Воробьов. Не искаше да губи време — приготви пари предварително, даде ги на шофьора, не изчака рестото и хукна в тръс към вратата. Обикновено свит, сега разбута опашката, навря се в асансьора и изскочи на петия етаж. Изтърча по коридора, блъсна вратата на Воробьов и кресна:

— Прав си, Валя! Няма да спираме насред път!

Валентин Петрович разбра приятеля си и само кимна.

Съгласно плана, разработен от Воробьов, приятелите намериха Ана Павловна на крайградското стрелбище. Съществуващата наредба задължаваше инкасаторите веднъж годишно да се явяват на изпит по стрелба, макар да бяха предимно възрастни хора. Трябваше на всяка цена да улучат четирийсет точки от петдесет възможни. Стреляха с пистолет от двайсет и пет метра. Ако стрелецът не покриеше нормите или изобщо не улучеше мишената, пак го оставяха на работа. Впрочем не само със стрелбата е така.

Ана Павловна видя старците и се разтревожи. Все още беше под впечатление на прощалното писмо и разказа за кражбата на Рембранд.

— Дойдохме за съвет и помощ, Аня! — каза Воробъов, а Мячиков мълчаливо се взираше в мамещите очи на Ана Павловна и се мъчеше да разчете там отговора на писмото си. — Я да идем по-встрани — продължи Воробъов. — Тия изстрели ме разсейват!

— Разбрали са за картината? — хрипливо отрони Ана Павловна.

Воробъов погледна присмехулно съучастника си — да издаде такава тайна на жена! Мячиков наведе очи.

А Ана Павловна видя погледа му и побърза да му се притече на помощ:

— Не знаех, че и вие сте взели участие в тази работа, Валентин Петрович. Николай Сергеевич нищо не ми е казвал!

— Много дрънка той! — Воробъов се намръщи. — Но щом вече знаеш всичко, ще ни е по-лесно да се разберем. Нас изобщо не ни подозират, Аня! Никой не си потърси картината и затова трябваше да я върнем. Чисти сме пред закона. — И неочаквано попита: — Довечера на работа ли си?

— Да.

— Много пари ли ще събереш? Хиляда ще има ли?

Тя се засмя:

— Много повече!

Валентин Петрович удовлетворено потри ръце.

— Чудесно! Довечера те обирам!

— Предател! — изстена Мячиков. — Аз не искам да обираме Ана Павловна! Не искам да ви обирам! — обърна се той нежно към любимата си.

— Не бой се, няма! — махна с ръка Воробъов. — Ти ще разследваш престъплението. — И се обърна към съседката. — Дай да се разберем как ще ти вдигна парите.

— Един момент! — развълнува се инкасаторката. — Говорите, като че ли съм съгласна. Но не съм!

— Не се съгласявайте, Аня! — подкрепи я Николай Сергеевич.

— Не мога да разбера защо не искаш. — Воробъов не бързаше. Беше готов да изгуби малко време, за да уговори Ана Павловна да стане жертва. — Веднага се обаждаш в милицията, делото отива в

прокуратурата, възлагат го на Коля, утре той намира парите и не го пенсионира!

— Как ще ги намеря? — съпротивляваше се следователят.

— Глупак! Нали ще ти ги дам!

— Но аз съм въоръжена! — нервно каза Ана Павловна. — Длъжна съм да стрелям по вас!

— Ще стреляш във въздуха! — Вече нищо не можеше да го разколебае.

Тя се опита да охлади бандитската му страст:

— Нали ще ви вкарат в затвора!

— Много сте загубени, как се работи с такива хора! — искрено се огорчи Воробъов. — Ще опишеш в милицията съвсем друг човек. А следователят — и той посочи с пръст Николай Сергеевич — ще върне парите на държавата, без да залови крадеца. Елементарна работа!

— Готова съм на всичко заради вас, Николай Сергеевич! Но аз съм честна жена — твърдо, като от трибуна заяви Ана Павловна — и няма да изменя на съвестта си!

— Точно затова ви обичам! — направи признание той, но Воробъов изобщо не обърна внимание на думите му и търпеливо продължи:

— Значи почваме отначало! Кажете сега какви обекти обслужваш, Аня. Желателно е да сме в някоя пряка, та да няма много свидетели.

— Ама аз не съм съгласна! — повиши глас тя.

— Знаем, че не си съгласна де, не викай! — прекъсна я Воробъов. — Дай сега да обсъдим подробностите... — Очевидно беше решил да я изтощи.

— Валя! — намеси се Мячиков. — Няма да нападаме Ана Павловна. Ще ограбим някоя нейна колежка!

— Коя колежка? — Ана Павловна чак подрипна от изненада.

— Която и да е. Я колко са. — Николай Сергеевич кимна към жените, струпани при мишените.

— Ами че всяка ще застреля Валентин Петрович като едното нищо! — не можеше да се успокои Ана Павловна.

— Ние ще я посветим във всичко! — На Воробъов всъщност му беше все едно кого ще обира.

— Не вярвам на жени! — решително възрази Ана Павловна. — Много добре ги познавам!

— Какво да правим тогава? — натъжи се Николай Сергеевич.
Тя го съжали и разчувствано каза:
— Никакви колежки! Човек няма мира от вас! Обирайте ме!

Вечерта Валентин Петрович се готвеше за престъплението. Мячиков се моткаше около него и мърмореше:

— Недей да ходиш, Валя!

Валентин Петрович не чуваше, беше увлечен от подготовката. Първо обу дънки. В американските филми престъпниците винаги са с дънки и това явно не е случайно. После обу кецове — да тича по-добре и да не се подхлъзне. От шапка се отказа — вятърът можеше да му я духне. А той възнамеряваше след обира да изчезне със скоростта на вятъра. Разбойническият му тоалет се допълваше от зелена каубойска риза с навити ръкави, явно детска. Валентин Петрович се огледа и попита:

— Е? Бива ли ме?

— Недей да ходиш, Валя! — Следователят почти плачеше.

И съдбата взе неговата страна. Именно съдбата не позволи на Воробъев да извърши престъплението. Той си остана вкъщи, но не защото се беше отказал. Елопекта с картината на Рембранд има последствия. Валентин Петрович страдаше от сърце — то не издържа на напрежението и в решителния момент се предаде. Той изстена и се килна на една страна. Мячиков бързо му даде хапче нитроглицерин, но болката не минаваше. Тогава извика Мария Тихоновна. Двамата успяха да сложат Воробъев на дивана. Мария Тихоновна излезе да се обади за доктор.

— По-добре ли си, Валя? — нежно попита Николай Сергеевич и свали кецовете на приятеля си.

— Отиваш вместо мен! — отвърна Воробъев. Нали знаем, че гвардията умира, но не се предава. А Валентин Петрович беше гвардеец по душа.

— Не мога, не искам, няма да отида! — твърдо отказа Николай Сергеевич. И той беше гвардеец.

— Стига приказки! Върви!

— Не мога да те оставя в това състояние!
— Знам колко си благороден! Но за мен ще се погрижи Маша.
— Ама аз не съм крадец...
— Ще станеш! — тихо промълви болният.
— Смили се, Валя! — примоли се Николай Сергеевич.
— Върви! Това е волята на един умиращ! А неговата воля е закон!

— Не умирай, Валя! — Мячиков коленичи.
— Стига си ме притеснявал! Вредно ми е! Върви! Аня чака!

И тогава Мячиков се наведе над командващия, целуна го, изправи се и олюлявайки се, излезе.

Не беше готов за обира нито вътрешно, нито външно — нямаше даже дънки. Отиваше на местопрестъплението с най-обикновен райе панталон...

В художествената литература е приета една задължителна традиция. Героите погубват любимите си кой както може.

Отело например души Дездемона със собствените си ръце. Атос слага на гладкото рамо на миледи позорно клеймо. Клайд от „Американска трагедия“ дави Робърта в някакво езеро. Рогожин, Хосе и Алеко колят съответно Настася Филиповна, Кармен и Земфира. Вронски изнервя Ана до такава степен, че тя се хвърля под влака. Бедната Лиза решава да се хвърли във водата явно защото тогава още не е имало влакове. Лермонтовият Арбенин тъпче своята Нина с отрова.

Но световен рекордър в този вид спорт си остава легендарният съпруг Синята брада. Една след друга той изпраца на оня свят седем жени.

Един чужденец казва следните думи за това мъжко хоби:

*Но чуйте, всеки е убивал
любимата жена —
един с отровно нежен поглед,
друг с думичка една,
страхливецът с целувка кротка,
а смелият — с кама.^[1]*

В съветската литература, естествено, героите не нападат любимите си, дори изобщо не ги докосват. Нови времена — нова литература.

В този смисъл Николай Сергеевич, който тръгваше да ограби Ана Павловна, въвеждаше нова глава — шестнайсета.

[1] Превод Асен Тодоров. ↑

16.

Той изплува от мрака до хлебарницата в една смълчана пряка. Носеше гладиола. Продавачката тъкмо затваряше — пусна последния купувач и заметна желязната кука.

Николай Сергеевич надникна през прозореца и видя касиерката да брои парите. Следователно Ана Павловна още не беше минала. Реши да се скрие. Огледа се. До хлебарницата имаше телефон. Влезе. Апаратът безжизнено висеше на стената, повесил шнур — слушалката беше отрязана. Това го огорчи. Искаше да се обади и да разбере от Мария Тихоновна как се чувства разбойник номер едно.

В душата си Николай Сергеевич оправдаваше поведението си. Всъщност нямаше да извърши нищо противозаконно. Това не беше грабеж, а чист майтап. Просто ще вземе назаем държавни пари за една нощ. Утре ще ги върне непокътнати. Какво ще ѝ стане на държавата, че парите щели да пренощуват в неговия апартамент вместо в банката?

Скоро пред хлебарницата спря една волга; на задното стъкло, кой знае защо, пишеше: „Вози деца!“. Ана Павловна слезе, огледа се неспокойно и почука на вратата три пъти. Пуснаха я веднага.

Николай Сергеевич продължаваше наблюдението си. Пряката беше пуста. Шофьорът беше опрял чело на волана и дремеше, макар според инструкцията да нямаше право да мигне.

Николай Сергеевич излезе от скривалището си.

Тропна врата. Ана Павловна излезе от хлебарницата с едно брезентово чувалче.

— Добър вечер, Аня! — тихо се обади Мячиков.

— Защо сте тук? — Беше много учудена.

— Валентин Петрович има криза.

— Слава богу! — изохка Ана Павловна. — Искях да кажа, какво му е?

— Сърцето. Затова аз ще ви обирам — кротко обясни Мячиков и ѝ подаде гладиолата. — Няма кой друг!

— Благодаря. — Ана Павловна взе цветето. — Но вие трябваше да разследвате!...

— Ще трябва да свърша и двете неща... — тъжно заяви Николай Сергеевич. — Не ми се сърдете, Аня! Дайте чувалчето и да бягам. Вие викайте „помощ!“ и стреляйте във въздуха. Само не бързайте, че ще ме хванат! — И дръпна чувала.

— Страх ме е за вас! — Ана Павловна се беше вкопчила в чувала с две ръце. — Ами ако ви хванат?

— Не мога да престъпя волята на един умиращ! — Мячиков упорито дърпаше парите.

— Толкова ли е зле? — ахна Ана Павловна.

— Надявам се, че не. Но въпреки това аз свято тача думите му! Дърпаше с всички сили, но Ана Павловна беше по-силна.

— Няма да ви позволя. Вие сте ми толкова скъп...

— Аз съм ви скъп? — забравил всякаква конспирация, извика Николай Сергеевич, издърпа парите и побягна.

Щастливият вик събуди шофьора. Непосветен в заговора, той видя, че ограбват инкасаторката, и изкрещя колкото му глас държи:

— Стой! Ще стрелям!

Николай Сергеевич трепна и хукна с всички сили, а те не бяха много.

Шофьорът натисна клаксона и заспалата пряка забуча от зловещия автомобилен рев. Не можеше да слезе от колата, понеже на задната седалка бяха чувалчетата с парите от другите магазини. Запали и подкара след похитителя.

Подмина Ана Павловна и възмутено ѝ подвижна:

— Защо не стреляте?

Ана Павловна не помръдваше, вцепенена от страх за своя Николай Сергеевич. Разбираше, че всичко е свършено, че годеникът ѝ не може да избяга от колата. Не ѝ оставаше нищо друго, освен да открие огън за прикритие.

— Помощ! Помощ! — тихо се завайка тя и полека бръкна за пистолета. Извади го, затича след волгата и стреля няколко пъти във въздуха.

Щом чу изстрелите, Николай Сергеевич се шмугна в един двор.

Автомобилът зави след него.

Ана Павловна след автомобила.

Шофьорът превключи на дълги. Някакъв човек с чувал подплашено се замята в ярката светлина.

Ограда! Николай Сергеевич осъзна, че е хванат в капан. Обаче няма такава ограда, в която да няма дупка за най-близката спирка на тролея.

Мячиков я откри и се мушна в съседния двор.

Естествено, автомобилът не можеше да се промуши в тясната дупка, през която беше изчезнал грабителят. Но шофьорът не изгуби самообладание. Грабна две дъски от двора, избута ги до средата над оградата. Станаха като релси — точно на ширината на колелата. Както е прието във всички криминални истории, шофьорът беше първокласен, така че волгата бавно изкачи дъските и увисна над оградата. От тежестта на колата задните краища на дъските се вдигнаха от земята. Предните застинаха хоризонтално. Волгата се люшна като на люлка. После тежестта на мотора наклони предните краища. Колата бавно и плавно се приземи от другата страна на оградата. За жалост никой не видя това фантастично прекачване и затова нямаме практическа възможност да докажем, че е станало в действителност. Единственият свидетел — Ана Павловна — изобщо не гледаше колата. Преследваше любимия храбър гръб, а той ѝ се изплъзваше заедно с парите.

Мячиков нямаше вече сили. Не можеше да тича повече, затова отвори най-близкия вход и почти падна в него. Шофьорът спря, викна на Ана Павловна: „Пазете парите!“, и без да изключи двигателя, смело се втурна във входа.

Ана Павловна се опасяваше, че разгневеният шофьор не само ще настигне Мячиков, но току-виж го и пребил. Забравила служебния си дълг, тя изтича във входа, за да предотврати побоя.

Пълната с пари кола ръмжеше в глухия тъмен двор, примамваше със запалените си фарове.

Шофьорът и Ана Павловна обикаляха етажите, звъняха по вратите, но не можаха да намерят Николай Сергеевич. На последния етаж, шестия, преследвачите откриха преход към съседното стълбище. Хукнаха по него, после надолу по стълбите и излязоха от другия вход в същия двор.

От Мячиков нямаше и следа.

— Отиваме в милицията! — Ана Павловна се радваше, че Николай Сергеевич е успял да ги измами. — Трябва да съобщим за кражбата! — Беше си спомнила нареждането на Воробьов.

Качиха се в колата. Фаровете почти опираха сградата. Можеха да тръгнат само на заден. Но Ана Павловна не знаеше, че под задните гуми лежи бездиханният ѝ възлюблен. Беше припаднал на това съвсем неподходящо място единствено защото точно тук го бяха напуснали последните сили.

Колелата се завъртяха, животът на Мячиков беше в опасност. Но не му беше съдено да го прегаят — иначе за кого щяхме да пишем, повестта ни щеше да остане недовършена. И колата мина над тялото му, без изобщо да го закачи.

Мячиков лежеше, без да мърда. После отвори очи, вдигна глава и седна. Чувалчето с парите беше до него. Той го вдигна, стана и тръгна с несигурни крачки към изхода на двора.

Спря под арката и започна високо да се смее. Луната се показа и освети разтърсвания от истеричен смях герой.

Той се смееше, защото невероятният им замисъл беше сполучил, защото парите бяха в ръцете му, защото утре щеше да иде при Федяев и да ги сложи на бюрото му. А Федяев разчувстван ще му стисне ръка и ще го остави на работа...

Но в този кулминационен миг злата съдба се приближи до Николай Сергеевич в образа на двуметров бабанко и един сочен бас каза:

— Дай една цигара.

— Не пуша — глупаво отвърна Мячиков, без да подозира назряващата трагедия.

— Не пушиш, а? — презрително се усмихна бабанкото, бутна стареца в гърдите — той падна на плочите, — грабна злополучното чувалче и изчезна в тъмнината на арката.

Николай Сергеевич скочи и се спусна подир него. Насмалко да извика: „Дръжте крадеца!“, но си спомни, че няма такова право. За жалост не можеше да се състезава с дългокракия млад мъж. Все още виждаше в далечината върлинестата му фигура, все още тичаше натам, но скоро тя се изгуби и Николай Сергеевич остана сам.

Откри един телефон с цяла слушалка и се обади на Ана Павловна.

Тя вдигна веднага.

— Аз съм! — тъжно съобщи Мячиков.

— Слава богу! — отвърна Ана Павловна. — Място не можех да си намеря!

— Не се тревожете, моля ви! Как е Валентин Петрович?

— Разказах му всичко, много е развълнуван! Вие къде сте?

— Обаждам ви се от улицата — обясни Мячиков.

— Сега ще отида у тях да го успокоя. Още не спи.

— Идва ли лекар?

— Да. Стенокардия. Няма страшно. Ще полежи два-три дни.

— Утре пристъпвам към разследването! — Николай Сергеевич не искаше да огорчава приятелите си. Обичаше ги и затова прибави: — Чувалчето с парите е у мен, Аня! Всъщност колко има вътре?

— Две хиляди триста седемдесет и две рубли и шестнайсет копейки — професионално съобщи Ана Павловна.

Николай Сергеевич изстина.

— Ужас!

— Какво казахте?

— Казах — лека нощ, Аня!

И затвори телефона.

Беше му тежко. Беше смазан. Повтори си:

— Две хиляди триста седемдесет и две рубли и шестнайсет копейки!

Клетият Николай Сергеевич!

17.

— Николай Сергеевич — каза му на другата сутрин Федяев, — и двамата сме юристи. И двамата знаем, че е почти невъзможно човек да бъде пенсиониран насила. Кога най-сетне ще си напишете молбата?

— Какво ви е на главата? — отклони въпроса Николай Сергеевич. Главата на прокурора беше цялата в бинтове.

— Нищо особено — както обикновено не обърна внимание Фьодор Фьодорович. — Бандитски куршум.

— Няма да подам молба за пенсия! — както обикновено се възпротиви Мячиков.

— Тогава ще ви възложи неразрешим случай. И после ще ви уволня, понеже не се справяте със задълженията си!

— Мислите да ми дадете случая с ограбването на инкасаторката ли? — криво се усмихна Николай Сергеевич.

— Познахте — не възрази Федяев. — Как ще намерите крадеца в нашия многомилионен град?

— Знам, че вие не можете! — нахално отговори Мячиков. — Но за мен това е нищо и половина! Не знаете с кого си имате работа! — Стана и тръгна към вратата. — И кажете на вашия Проскудин да си търси друго място!

Излезе от кабинета и увереността му веднага го напусна. Положението му беше съвсем нелепо. Знаеше отличителните белези на дългнестия бабанко, но нямаше възможност да го търси. Нали щеше веднага да се издаде. За начало трябваше да тръгне по установения ред — да разпита шофьора на инкасаторската кола и потърпевшата Ана Павловна Суздалева.

— Няма страшно, все ще измисля нещо... — унило си говореше Мячиков, докато пътуваха с милиционера Петя към гаража на колата, с която Ана Павловна караше парите.

Проведе следствието в кабинета на началник-гаража. Хич не му се щеше да разпитва шофьора. Почти нямаше вероятност той да му съобщи нещо ново. Но можеше да го посочи и да заяви пред всички: „Грабителят сте вие!“.

Само че нямаше начин да не разпита очевидеца. Рискът не можеше да се избегне. Николай Сергеевич реши да сложи главата си в устата на шофьора. В нарушение на всички юридически правила Мячиков го извика в присъствието на потърпевщата Ана Павловна и безстрашно почна:

— Моля да опишете отличителните белези на лицето, което е похитило снощи чувалчето с парите от другарката Суздалева!

Шофьорът като всеки честен човек беше поуплашен, че го викат при следовател. Но щом видя невинните му сини очи, се изпълни с доверие и се успокои.

— Старец беше! Сигурен съм! Приличаше на вас!

— Не, не — притече се на помощ Ана Павловна, — беше среден на ръст, двајсетинагодишен, не повече... русокос...

— Ами, млад! — заспори шофьорът. — Старец беше! Нали тичаше пред мене, направо щеше да падне от старост!

— Че що не го хвана тогава? — ехидно запита Ана Павловна. — Какво се бъркаш! Да не е ограбил тебе?

— Как беше облечен? — продължи разпита Мячиков.

— Най-обикновено — каза шофьорът, — сако, панталон...

— Какво сако? — Ана Павловна се правеше на възмутена. — Къде си гледал? Беше с яке и по анцуг!

— Вашите противоречиви показания са много странни! — обади се милиционерът Петя, който присъстваше на разпита.

Думите му принудиха Мячиков да помоли шофьора:

— Опишете лицето по-подробно, ако обичате.

— Може ли да ви помоля да станете? — събра кураж свидетелят.

Следователят покорно стана.

— Обърнете се с гръб — продължи шофьорът. — Аз го видях само в гръб.

Следователят все така покорно се обърна.

— Фигурата му е точно като вашата — сравняваше шофьорът. Осени го щастлива мисъл. — Можете ли да потичате малко?

— Няма място! — разкри коварната идея Ана Павловна.

Но Мячиков се страхуваше, че отказът може да го направи подозрителен.

— Нищо, ще опитам!

Заподскача усърдно на място. Шофьорът дълго го гледа, после каза:

— Точно такъв беше. Ако не бяхте следовател, щях да кажа, че вие сте крадецът!

Николай Сергеевич спря гимнастиката. Пое си въздух, записа показанията: „Тичал точно като следователя Н. С. Мячиков“ — и се усмихна, учуден от собственото си нахалство.

— Мисля, че мене щяхте да ме стигнете веднага.

— Вас да — усмихна се и шофьорът. — Ама онзи летеше по-бързо от колата.

Мячиков направи знак на милиционера и Петя се включи в разговора:

— Елате да огледам колата, другарю.

Излязоха. Ана Павловна забрави за конспирацията и откровено попита:

— Върнахте ли вече парите?

— Не, рано е още! — прошепна Николай Сергеевич.

Разговорът с любимата му беше истинско мъчение. Макар именно той да трябваше да разпитва, Мячиков се опасяваше, и не без основание, че ще разпитват него, а той няма да издържи и ще издаде всичко. Много му се искаше да ѝ каже истината. Но не искаше да я огорчава и освен това го спираше мъжката гордост, която все още тлееше в душата му.

— Подозрително е да ги върна веднага. — И неочаквано добави: — Моля ви да промените показанията си, другарко Суздалева, и да заявите, че ви е ограбил висок, много висок мъж. Казал ви е басово: „Дай една цигара!“, и когато сте му отговорили: „Не пуша“, е грабнал парите и е избягал!

— Но нали парите са у вас! Какво значение има как изглежда крадецът, щом е измислен! Нали се уговорихме, че ще върнете парите и няма да хванете крадеца! Не можете да заловите себе си!

— Значи така... — Следователят внимаваше да не поглежда потърпевшата. — При положение че ви е ограбил висок мъж...

— Какъв висок мъж, вие ме ограбихте! — Ана Павловна се разсърди наистина. — Стига с тия номера, веднага върнете парите! Прекрати самоволно следствието, излезе и хлопна вратата... Николай Сергеевич потъна в мисли как да открие бабанкото.

Обратно на живота, в криминалната литература съществува мнението, че престъпникът винаги се връща на местопрестъплението. В главата на Николай Сергеевич мъждукаше слабата надежда, че якият тип може би пак ще се мерне във фаталния двор.

Вечерта си облече по-дебели дрехи и тръгна да провери хипотезата си. Избра за наблюдателен пункт входа, откъдето да вижда мястото на престъплението. Свали си палтото, сгъна го, подложи го на парното под костеливия си задник и впери очи навън. От входа се виждаше арката, къс черно небе, някаква бръснарница отсреща и една неонова лампа. Светеше слабо и бръмчеше отвратително.

Мячиков си спомни как в зората на кариерата си пак така дежуреше в един вход и дебнеше опасен рецидивист. Най-сетне дългоочакваният рецидивист се появи, той храбро се хвърли срещу него, но онзи излезе по-бърз, перна го с бокс по главата и Мячиков лежа два месеца в болница.

От едновременния бандит мислите му се прехвърлиха на сегашния. Помисли си, че ако двуметровият бабанко се върне на местопрестъплението, а той се хвърли върху му като едно време и оня го перне с нещо тежко, няма отърване. Вече беше на шейсет, не на двайсет и пет!

ХАЛЮЦИНАЦИИТЕ НА МЯЧИКОВ

Николай Сергеевич съвсем ясно си представи как пада окървавен на паважа, линейката го кара в болницата и той умира в безсъзнание. Колко грижи ще отвори смъртта му на всички близки и познати! Валентин Петрович сто на сто ще извика от Красноярск дъщерята и внука. Сигурно и зетят ще пристигне. Всъщност той не е лошо момче. Ще си има доста разпавии с документите: да предаде паспорта, да получи смъртния акт и разните там справки, без които не дават място в гробищата. Най-голямата беля ще е с гроба. В крематориума е лесно, но не му се ще. За Новодевическото гробище не може и да се мечтае.

То е като музей, само за знаменитости. Виж, във Ваганковското може и да стане. Нали наскоро беше черноборсаджийското дело със свещите, значи Федяев сега има там страшни връзки... Разправят, че и ковчези не се намирали лесно. Ще се оправят, ще изпратят някой оперативен работник и той ще издейства!

После Николай Сергеевич си представи как го погребват. Погребалната кола бавно влиза през централния вход. Оркестър няма да има, разбира се. Всъщност Валентин Петрович може би ще държи да поръчат — хем по-тържествено, хем по-тъжно. Пък дори да е без музика, нервите на присъстващите ще се късат от локомотивните свирки. Нали железопътната линия минава точно покрай гробищата.

Онези, които не са дошли на панихидата в прокуратурата, ще чакат в Дома на покойника и ще гледат през прозореца — не ме ли карат? Мячиков си спомни, че и там имаше стенвестник със социалистическите обещания на гробарите от Ваганково. Почваше с думите: „Нашите гробища — любимо място за последния отдых на московчани“. Да, прави са. Там най-сетне ще си отдъхна от този живот...

Фантазията му съвсем се развихри и той се видя в ковчега, с белия костюм, ушит от бившия престъпник. Порадва се изпод цветята на внука си — колко е порасъл и възмъжал. Упрекна се, че приживе рядко е ходил до Красноярск. После измести поглед към ридаещата си дъщеря. Зетят загрижено я крепеше. А след това погледна сломената от мъка Ана Павловна. „Сигурно ме обичаше!“ — усмихнаха се двамата едновременно — живият във входа и покойникът в ковчега. И в този момент мъртвецът чу как хокеистът Володя шепне на ухото на майка си:

— Не се сърди, мамо! Трябва да тръгвам, ще закъснея за мача!

После Мячиков се умори да лежи по гръб върху твърдите дъски, полегна на дясната си страна и срещна погледа на Федяев. До Федяев, с шапка в ръце, натъжен стоеше Проскудин.

— Значи ще назначите това говедо на моето място, Фьодор Фьодорович? — попита Мячиков със задгробен глас.

Проскудин никак не се учуди, че мъртвецът говори.

— Сега ви е все едно!

— Не! — гордо отговори Николай Сергеевич.

— Какво ще се разправам с тоя труп! — каза Проскудин на Федяев и се извърна.

Мячиков искаше да възрази, но в този момент пред очите му изникна обляното в сълзи лице на Воробьов. Устните на приятеля докоснаха студеното му чело. До този ден Мячиков никога не го беше виждал да плаче. Тази сърцераздирателна сцена така го потресе, че той изскочи от ковчегата и търти да бяга от страшното място.

Сепна се и се засрами от поведението си. Хората дошли да го погребат, а той бяга и ковчегът празен. Върна се, разбута навалищата, хвана Проскудин като някаква кукла и го натъпка в ковчегата. После взе от гробарите чука и пироните и бързо закова капака...

Николай Сергеевич се опомни и видя, че е напуснал скривалището си и сега е под арката, на същото място, където го беше нападнал бабанкото. Пое въздух, с облекчение разбра, че ковчегът и погребението са само сън, и се върна в прекрасната действителност. Вмъкна се отново във входа и зае наблюдателния си пункт...

Докато на Николай Сергеевич му се привиждаше собственото му погребение, Валентин Петрович се беше наместил във фотьойла пред телевизора. Лекарят му беше позволил да става и сега Воробьов предварително се радваше на предстоящата хокейна среща. Внукът му Витя се беше гушнал до него. Стопанката, Мария Тихоновна, не обичаше хокей и тропаше нещо в кухнята — правеше вечерята. За сметка на това беше дошла Ана Павловна, понеже в единия отбор играеше Володя, а телевизорът на Воробьови беше с по-голям екран.

Валентин Петрович беше в чудесно настроение. Коля успешно беше ограбил Аня и той бе сигурен, че сега няма да го пенсионираат.

Преди срещата показаха зрителите. Доста дълго. Валентин Петрович търсеше сред тях дъщеря си — беше отишла да гледа Володя на живо.

В края на първата третина отборът на Володя водеше с 2:1. Първата точка беше от негов пас, втората лично негова — излъга двама защитници и влезе в противниковата врата заедно с шайбата.

Валентин Петрович ликуваше. Познаваше Володя от дете, обичаше го и тайно мечтаеше Люся да се омъжи за него. Ана Павловна откровено се гордееше със сина си, а Витя се дереше:

— Шибни им още един, Вовка!

Нещастieto стана в последната минута на първата третина. Един от защитата на противника искаше да спре Володя, който пак се беше устремил към вратата, и го спъна със стика. Володя падна като подсечен. Играта беше спряна. Володя се появи на екрана в едър план, лицето му беше изкривено от болка. Спортистите и съдиите се бяха скупчили над него.

Ана Павловна заплака, затисна очи с ръце. Воробъов възмутен ругаеше. Витя млъкна.

Въпреки традициите на телевизията никога да не показва неприятни неща, този път камерата не се откъсваше от Володя. Режисьорът сигурно се надяваше, че той всеки момент ще стане. Но не — все така лежеше на леда.

— Какво ти е, Володя?! — страдалчески изхлипа майка му. Не можеше да откъсне очи от екрана.

Володя не отговори.

Телевизионната камера рязко се извъртя и всички зрители видяха Люся да си пробива път към леда. Прескочи бариерата и се пързулна към Володя. Трибуните заръкопляскаха.

Дотичаха санитарии с носилка. Вдигнаха Володя. Люся вървеше до носилката и държеше Володя за ръка. Най-сетне бе разбрала, че няма по-скъп човек от този хокеист. А неговото лице светеше от щастие въпреки болките.

Защитникът, който му беше счупил крака, беше строго наказан — това се разбира от само себе си. Извадиха го от игра за цели две минути.

А срещата продължи.

Ана Павловна вече не издържаше пред телевизора. Изскочи от апартамента и цялата в сълзи хукна да търси такси до стадиона.

Безкрайна беше нещастната нощ, която Ана Павловна и Люся прекараха в болницата, където гипсираха крака на Володя, а Николай Сергеевич под арката, за да чака бабанкото. Най-подир бледата зора бавно-бавно озари небето и освети изнемощялата фигура на Мячиков.

Николай Сергеевич разбра, че няма смисъл да дебне повече, и с пръст в уста напусна бойния си пост.

18.

— Тичаше от тия бараки към ей онзи вход! — показваше Ана Павловна на Федяев и Мячиков маршрута, по който успешно се беше изплъзнал крадецът.

— Ясно! — Николай Сергеевич кимна съвсем сериозно, сякаш му бяха казали нещо ново и много важно. — Мисля да почваме!

— Няма смисъл! — сви устни прокурорът. — Дойдох само от уважение към легендарното ви минало.

— Повярвайте на стария вълк! — настояваше Мячиков. — Чувствам, че е скрил парите някъде тук.

Федяев го погледна с насмешка.

— Чувалчето му е пречило да бяга, така ли?

— Много често правят така — доразвиваше версията си Николай Сергеевич. — Чувалчето е улика. Крият го и после се връщат да го приберат!

— Престъпникът е имал достатъчно време да се върне и да го вземе — резонно забеляза Фьодор Фьодорович.

Мячиков въздъхна:

— Да, шансовете ни са минимални, но въпреки това...

Заедно с потърпевщата детективите започнаха търсенето. Изследваха двете стълбища, по които беше бягал крадецът, и като слязоха пак на двора, забребъркваха улуците. Всъщност само двама ентузиастично горяха от усърдие — Мячиков и Ана Павловна; Федяев скептично ги придружаваше и даваше шеговити съвети.

Но Николай Сергеевич бръкна в поредния улук и на лицето му се изписа вълнение.

— Има нещо!

— Че какво може да има? — На прокурора му беше писнало да се разкарва.

Николай Сергеевич се понапъна и измъкна от улука мръсно, изпоцапано с ръжда инкасаторско чувалче.

Федяев не вярваше на очите си. Ана Павловна радостно прошепна:

— Ура!

— Ударихте ме в земята, Николай Сергеевич! — озадачено промълви Федяев.

— Не бързайте да ме хвалите — прекъсна го Мячиков. — Пломбата я няма, чувалчето може и да е празно!

Федяев го грабна от ръцете му, бръкна, напипа парите. Инкасаторката преброи банкнотите с професионална вещина. Бяха хиляда петстотин седемдесет и две рубли и шестнайсет копейки отгоре.

— Ама на мене ми откраднаха две хиляди триста седемдесет и две и шестнайсет копейки! — слиса се Ана Павловна. — Къде ги другите осемстотин?

— Много просто — скромно се обади великият детектив. — Престъпникът тича, къса пломбата, измъква една пачка, пъха си я в джоба, а остатъка крие на сигурно място!

— Не дрънкайте глупости! — не издържа Ана Павловна.

— Мислите, че аз съм ги присвоил, така ли? — кипна Мячиков и Федяев го изгледа с недоумение.

— Не съм казала такова нещо. Само ми обяснете защо ги няма! — негодуваше Ана Павловна.

— Престъпникът сигурно вече ги е похарчил. — Предположението на прокурора беше логично.

— Как така ще ги похарчи! — Ана Павловна не беше на себе си. — За какво ще ги харчи? С какво право?

— Аз не съм ги харчил! — Мячиков забрави, че се издава.

Ана Павловна го изгледа презрително:

— Нямах такова мнение за вас. Мислех, че... А вие... — И тръгна към арката.

— Чакайте, другарко Суздалева! — завика прокурорът. — Нали трябва да подпишете протокола.

— Не желая да участвам в мръсните ви игри! — изобщо не се обърна Ана Павловна.

Николай Сергеевич се спусна след нея да ѝ обясни. Стигна я чак на улицата, до спирката на тролея.

— Ана Павловна... — почна той, но тя веднага го прекъсна:

— Как ще гледам хората в очите? Не ви ли е срам!? Не искам да ви виждам повече! Никога! — И скочи в тролея.

Оплютият ухажор се върна при началника си.

— Скандалджийка! — утеши го Федяев.

— Как смееете да я обиждате!? — застъпи се Мячиков за любимата си. — Вие не я познавате — тя е невероятна жена! — И се изчерви, задиша на пресекулки и дясното му око нервно потрепери.

Федяев се изплаши да не би Мячиков да получи удар и бързо насочи разговора на професионална тема:

— Не сте намерили още престъпника, нали?

Въпросът моментално превърна следователя от войнствен рицар в обикновен служещ.

— Имам едно предположение... — безперспективно измънка той.

Детективите направиха протокол за намерените в улука пари и си тръгнаха. Веднага след това се разиграха събития, които следствените органи не бяха предвидили. Въодушевени от находката на криминалистите, пионерите и пенсионерите, присъствали при протоколирането, изпочупиха всички улуци в квартала. Но не можаха да намерят нито копейка...

Николай Сергеевич се прибираше съвсем смазан. Мислеше за разрива си с Ана Павловна, за това, че тя никога няма да го разбере. А да не разбереш — значи да не простиш!

Пред къщата му се разхождаше Валентин Петрович. Мячиков още отдалече видя снажната му фигура, забрави тъжните си мисли, зарадва се и забърза.

— Много се радвам, че вече си добре, Валя!

— Защо не дойде да ме видиш? — попита го Валентин Петрович. — Криеш се от мен, така ли?

— Защо ще се крия от теб? — заувърта Мячиков.

Воробъов тръгна към входа.

— Да се качим у вас. Трябва да си поговорим!

— Дай по-добре да се разходим! Виж какво чудесно време, какво слънце! — Гласът на Мячиков прозвуча фалшиво, но Воробъов не го забеляза.

— Нямам нищо против. — Валентин Петрович хвана приятеля си под ръка и двамата бавно тръгнаха по тротоара. — Имай предвид, че разбрах всичко!

— Кое? — невинно попита Николай Сергеевич.

— Нали си намерил само хиляда и петстотин!

— Откъде знаеш?

— Аня ми каза.

— Тя си мисли, че съм присвоил осемстотин рубли! — Мячиков спря и измъчено погледна приятеля си в очите.

— Ще я разубедим — махна с ръка Валентин Петрович. Не вярваше на лирични отклонения. — Аз съпоставих фактите: молиш я да даде показания, че я е ограбил висок мъж. После разбирам, че си я молил да ти даде инкасаторско чувалче... — Воробъев направи дълга пауза. — Сега ще ти кажа как е станало всичко. Местел си парите от чувалчето в джоба си или в чанта, няма значение в какво. Не си внимавал и си го правел на улицата. Извадил си вече хиляда и петстотин и изведнъж идва някакъв мъж и казва: „Дай една цигара!“.

— Не пуша! — автоматично отговори Мячиков.

— „Не пушиш, а?“, казва престъпникът и ти грабва чувалчето с останалите осемстотин рубли. — Воробъев се гордееше с проницателността си. — Можеш ли да ми кажеш копче?

— Не! — безропотно отвърна Мячиков.

Запръска дъжд.

— Хайде да се качим! — изкомандва Воробъев, но Мячиков не искаше гости.

— По-добре да постоим на сушина! Чист въздух и топъл дъждец. Много е полезно!

Спряха под козирката на една книжарница. Валентин Петрович бръкна във вътрешния си джоб, извади някакъв плик и го подаде на Мячиков.

— Какво е това? — За всеки случай следователят се дръпна.

— Осемстотин рубли! — гласеше лаконичният отговор.

— Няма да ги взема! — заинати се Николай Сергеевич.

Воробъев повиши тон:

— Искаш да станем нечестни хора, така ли? На стари години дори негодниците се измъчват от угризения на съвестта. И правят

добрини, за да им се простят греховете. Но ние с теб сме живели честно — нека и да умрем честно.

— Не можеш да си представиш колко съм съгласен с теб. Всичко това не ми дава мира, измъчвам се. Не мога да спя.

— Вземи парите, Коля!

— Не мога! Какво ще кажа на Федяев? Къде съм ги намерил?

— Пак ще ги пъхнеш в някой улук — невъзмутимо предложи Воробъев.

— Ще ме вдигнат на ура! — възкликна Мячиков. Но това не можеше да разколебае Валентин Петрович.

— Ще се оправяш някак!

— Но това сигурно са всичките ти спестявания!

— Не се бъркай, дето не ти е работа! — грубо отговори Валентин Петрович. — Взимай ги!

И Мячиков ги взе.

Дъждът се усили.

— Дай да се качим, студено е! — настоя Воробъев.

— Много обичам да ме вали! — упорстваше Мячиков. — Особено проливен дъжд!

— Страх ме е да не настина. До вчера бях болен! — напомни Валентин Петрович.

Мячиков се сети, че излага приятеля си на опасност, и обречено се съгласи:

— Хайде!

Бяха вир-вода. Спряха на площадката. Николай Сергеевич постоя малко, поколеба се, после отключи, пусна Валентин Петрович да влезе, а сам той остана на прага.

Воробъев направи две крачки и замръзна.

Стаята беше празна. Нямаше мебели, нямаше полилей, килим, нямаше телевизор. До стената, заметнато с одеяло, самотно се гушеше едно сгъваемо легло.

Мячиков чакаше в антрето, не смееше да влезе, страх го беше да срещне погледа на Валентин Петрович.

— Сега разбрах всичко! — Гласът на Воробъев трепна. — Ти си постъпил като истински мъж!

19.

Осемстотинте подарени от Воробъов рубли не даваха спокойствие на Николай Сергеевич. Той реши да направи още един опит да залови грабителя. Анализира постъпките си и разбра къде е сгрешил. Когато за втори път застъпи на нощно дежурство под злополучната арка, държеше добре натъпкано инкасаторско чувалче. Отначало мислеше да сложи в него осемстотинте рубли, та всичко да бъде достоверно, но после се отказа от тази идея и натъпка чувалчето с хартия. Беше решил да изиграе ролята на примамка с надеждата, че престъпникът пак може да клъвне.

Цяла нощ кънтящите му стъпки отекваха под арката; равносметката беше печална.

— Кой съм аз? — безжалостно се упрекуваше той. — Безпомощен дръглив старец, наистина готов за гробищата!

И пак плахата зора пропълзя по небето, един лъч се протегна към Николай Сергеевич и го докосна утешително. Мячиков разбра, че и вторият му опит пропада. Навел глава, той излезе от арката и в същия миг се размина с един двуметров мъж.

Усети врага направо с кожата си. Обърна се, догони гиганта, изпревари го и му препречи пътя.

— Добро утро! Видяхте ли, че ви хванах!

Бабанкото — а това беше точно той — го погледна и също го позна.

— Какво има? Виждам ви за пръв път!

— За втори! — възрази Мячиков.

— Първи! — заинати се бабанкото.

— Втори!

— Първи!

— Втори! — повтори пак Мячиков. — Какво правите тук?

— Какво ви интересува? Може би тук си живея.

— И защо се връщате чак сега?

— Може да съм бил нощна смяна.

— Всъщност да, при вашата професия... Кажете: „Дай една цигара!“.

— Няма! — запъна се бабанкото.

— Защо?

— Не ща!

— Защо не щете?

— Отказах ги! — хитро отвърна онзи.

— Като не разбирате от добро... — ядоса се Мячиков, извади пистолета и се прицели в бандита. — Давайте парите!

Бабанкото изплашено вдигна ръце и заекна:

— К-какви пари?

— Двете хиляди триста седемдесет и две рубли и шестнайсет копейки!

— Откак се помня, не съм имал толкоз пари! — уж жално въздъхна разбойникът.

Един случаен минавач видя, че в арката ограбват някого, и за всеки случай побягна.

Мячиков пребърка джобовете на бабанкото и намери само една рубла.

— Къде са останалите пари?

— Не разбирам за какво говорите, другарю грабител!

— Аз не съм ти грабител, а следовател! — И Мячиков си извади удостоверението.

Беше ранно утро, до девет, когато отваряха прокуратурата, имаше много време. На Мячиков не му се щеше да води бабанкото в дома си. Първо се разходиха из града, поседяха в една градинка, после влязоха в някаква закусвалня и следователят плати яденето на бандита. Онзи беше лаком, яде много.

— За пръв път ви виждам! — настояваше бабанкото и късаше найлона на кренвирша си.

— За втори! — не се съгласяваше Мячиков.

— Първи!

— Втори!

И така до девет, когато заедно се изправиха пред Федяев — този път му беше превързана бузата.

— Фьодор Фьодорович! — гордо заяви следователят. — Залових престъпника!

— Не съм престъпник! — възрази гигантът. — Това е клевета!

— Значи този тип е обрал Суздалева? — зарадва се прокурорът.
— Как го сгасихте, Николай Сергеевич?

— Кого да съм обрал? — искрено се почуди бабанкото. — Каква е тая Суздалева?

— Фьодор Фьодорович — бързо се намеси Мячиков, — нещата не са толкова прости. Ей сега ще се убедите. Той наистина не е обрал Суздалева. Обра мен. Взе ми чувалчето с парите. Само че не това, а другото. Това е пълно с хартия. — И Мячиков показва на прокурора инкасаторското чувалче, което не беше изпускарал от ръце от снощи, а после изтърси на бюрото смачканите хартии.

Федяев ги погледна, после премести подозрителния си поглед върху Николай Сергеевич и попита:

— Как така да го е взел от вас? И то не това, а друго! Какво друго? Нещо не ви разбирам...

— Това е с хартийки, а онова беше с пари! — търпеливо обясни Мячиков.

— И как попадна у вас?

— Много просто! — наивно продължи Николай Сергеевич. — Сигурен съм, че вече разбирате почти всичко. Работата е там, че именно аз ограбих инкасаторката!

— Значи той я обрал, пък води мене! — ободри се бабанкото.

— Как така вие сте я ограбили? — обърка се прокурорът. — Да не сте полудели, Николай Сергеевич? Какви са тия глупости?

— Много лесно я ограбих, сега от собствен опит знам как става! — упорито сечеше клона под себе си Мячиков. — Суздалева излезе от хлебарницата, аз ѝ дръпнах парите и хукнах. Стреляха, но не ме улучиха, гониха ме с колата, но не ме стигнаха!

— Той е, той е — неочаквано се намеси бабанкото. — Той и на мене ми вади пистолет!

— Искан да си върна парите — обясни Мячиков, — които той ми взе!

— Какви са тия работи? — безпомощно попита Федяев и внимателно докосна подутата си буза.

— Пак ли бандитски куршум? — загрижено се поинтересува Мячиков.

— Този път е флюс. Човек като си занемари зъбите...

— Уважаеми Фьодор Фьодорович — меко каза Мячиков. — Боли ви и затова не ме разбирате... Слушайте внимателно. Вие ме пенсионираше, за да уредите Проскудин на моето място. Аз пък ограбвам инкасаторката, за да намеря изчезналите пари и да остана на служба поради прекрасните си качества. Това е съвсем елементарно. Само че той — и Мячиков посочи бабанкото — ми взе парите и развали цялата работа!

— Нищо не съм му взел, той ми взе последната рубла! — възмути се задържаният.

— На си ти рублата! — кресна Мячиков. — Ама кажи къде си дянал чувалчето с парите?

Бабанкото взе рублата, прибра си я и ехидно попита:

— Вие с лопата ги ринете и в чували ги тъпчете, а?

— Смилете се над мен! — изстена Федяев, а бабанкото се ориентира в ситуацията и тресна с юмрук по бюрото.

— Няма ли да ме пуснете най-сетне!

— Фьодор Фьодорович — завайка се Мячиков, — разбирате ли, аз ограбих Ана Павловна, когато излизаше от хлебарницата...

— Вън! И двамата! — изрева нещастният прокурор.

— Какво правите, Фьодор Фьодорович! — ахна Мячиков. — Пускате на свобода опасен престъпник!

— Какво е това безобразие! — развика се бабанкото. — Хем грабите, хем арестувате честните хора направо на улицата за щяло и нещяло!

— Извинете, моля ви се — каза Федяев. — Случва се.

— Разпасали сте се! Ще се оплача! — възмутено кресна бабанкото и напусна кабинета на прокурора, като внимаваше да не побегне.

Николай Сергеевич мълчеше.

Всички знаят, че истината се доказва по-трудно от лъжата. Истината често изглежда неправдоподобна, а лъжата много лесно се маскира като истина. Истината е скромна, не се хвали, достатъчно ѝ е да съзнава, че е истина. И точно затова често губи, победена от лъжата, която се кипри в модни дрехи, говори хубави думи и постоянно вика, че именно тя била истина!

Николай Сергеевич не можеше да докаже на прокурора, че е прав, прокурорът освободи бандита и на нещастния следовател му

идеше да легне и да заспи вечен сън направо в кабинета. Затвори очи и зачака края. Но не успя да умре.

Федяев също не проронваше дума. Жал му беше за Мячиков, жал му беше, че на стари години този чудесен човек се е побъркал.

Когато Николай Сергеевич разбра, че животът продължава и че ще трябва още да се търпи, той неохотно отвори очи и бръкна в джоба си за парите.

— Това са липсващите осемстотин рубли!

— Разбирам — тъжно се усмихна Федяев. — Много искате да останете на работа и внасяте свои собствени пари!

— Не са мои, честна дума! — Николай Сергеевич не лъжеше. Парите бяха на Воробьов.

— Добре, не са... И все пак не ги предавайте в банката!

— Значи въпросът за моето пенсиониране е решен и аз съм се мъчил напусто? — Мячиков изведнъж се състари, а на неговата възраст това не беше лесно.

Федяев съчувстващо кимна.

— Николай Сергеевич, не ми се иска да се разделяме с вас, но на мое място вие бихте постъпили по същия начин.

— Никога! — бързо се обади Мячиков.

— Само така ви се струва. Простете ми, Николай Сергеевич!

И тогава Мячиков заговори като човек, който вече няма какво да губи:

— Вие все не ми вярвате! Но аз наистина ограбих инкасаторката. И това не е всичко. Да обереш една инкасаторка е дреболия. Преди това откраднах от музея една картина на Рембранд, за да мога да я намеря и да възстановя следователския си авторитет. Обаче в музея изобщо не забелязаха, че картината я няма, и трябваше да я върна! Моля да заведете дело срещу мен!

Федяев много добре знаеше, че с луди не се спори.

— Николай Сергеевич, скъпи! Кражбата на Рембранд от музея и после обирът на инкасаторката са страшно сложни задачи. Вие сте преуморен. Тези грабежи са ви съсипали здравето. Трябва да си починете.

— Естествено — горчиво се усмихна Мячиков. — Когато човек казва истината, никой не му вярва! Но аз съм стар човек, уморих се да лъжа! Арестувайте ме!

Федяев не знаеше какво да прави.

— Ще ви намерим карта за най-добрата почивна станция!

Следователят се обиди:

— Ще ви науча аз вас!

И в този миг една щастлива мисъл блесна в ума му, той сложи осемстотинте рубли на бюрото на прокурора и решително тръгна към вратата:

— Вие ще предадете парите в банката!

Хлопна вратата, величествено мина покрай секретарката, слезе долу и викна на дежурния милиционер, който, както обикновено, четеше Сименон:

— Петя! Ключовете от ареста у тебе ли са?

— У мен.

— Отвори ми.

В прокуратурата имаше специална стая за арестуваните. Там се чакаше за разпит.

Милиционерът отвори вратата. Николай Сергеевич влезе, огледа се като истински стопанин, седна на стола и нареди:

— Сега ме заключи, Петя!

— Защо? — любопитно попита милиционерът.

— Арестуван съм!

— Че за какво? — засмя се милиционерът.

— За грабеж! — кротко призна Мячиков.

— А къде ви е заповедта? — все така усмихнат каза Петя: беше сигурен, че следователят се шегува.

— Сега ще си я напиша! — Мячиков си отвори чантата, извади една бланка и почна да я попълва.

Щом видя, че Николай Сергеевич наистина пише името си, милиционерът се стресна и хукна при Федяев. Нахълта и още от прага рапортува:

— Другарю прокурор, разрешете да доложа! Следователят Мячиков се самоарестува!

20.

— Подпишете, ако обичате! — Мячиков подаде попълнената бланка на Фьодор Фьодорович.

Прокурорът стоеше на вратата на ареста и ужасен гледаше доброволния затворник.

— Не ме гледайте така — добродушно продължи Николай Сергеевич, — аз съм абсолютно нормален. По-нормален от всякога!

— Излезте! Това е злоупотреба със служебното ви положение! — Федяев не знаеше как да вразуми стареца.

— Няма да изляза преди делото! — меко отговори Николай Сергеевич.

Прокурорът влезе в ареста и хвана Мячиков за ръкава — искаше да го избута насила.

— Побойте са забранени от закона! — язвително напомни следователят, вкопчен в облегалката на стола.

— Добре! — отказа се Фьодор Фьодорович. — Стойте тук колкото си щете! Само няма да го заключваш, Петя!

— Много ме уплашихте! — подсмихна се Мячиков. — Мога да седя и незаключен!

И остана в ареста. Вратата беше отключена, нямаше пазач, не го остригаха нула номер, не му дадоха затворнически дрехи... Не му харесваше такъв затвор!

Слухът за странното произшествие на минутата обиколи цялата прокуратура. От време на време в ареста надничаха колеги и питаха, кой със съчувствие, кой с насмешка:

— В затвора, а, Николай Сергеевич?

— Какво да се прави! — отговаряше той.

Най-сетне дойде съдебният психиатър.

— Точно вас чакам, Пьотър Ефимович! — приветливо го посрещна затворникът.

Докторът извърши щателен преглед и за собствено учудване установи, че пациентът е напълно вменяем!

Дойде обяд.

Щом видя колегите си бодро да тичат към бюфета, Николай Сергеевич изпита остър глад. Вярно, че искаше да лежи в затвора, обаче кой е казал, че трябва да гладува?

Надникна в коридора и викна дежурния:

— Защо не ми носят обяда?

— Не са ми дали купони за вас — отвърна Петя.

— Искам да ям!

— Идете да обядвате, кой ви пречи? — посъветва го Петя.

Но Николай Сергеевич се опасяваше, че ако излезе от предварителния арест, Петя ще се възползва от отсъствието му, ще тегли ключа и после няма да го пусне вътре.

— Петя! — викна го пак той. — Ако обичаш... — И му подаде една рубла. — Донеси ми нещо за обяд, моля ти се! Само им кажи, че е за мен. Да не слагат сос на месото.

— А компот да ви вземам ли? — мрачно попита милиционерът.

— По-добре крем — каза арестантът и добави: — И имай предвид, че си плащам обяда за пръв и последен път. В затвора за нищо не се плаща!...

Петя изпълни отговорното поръчение, донесе поръчания обяд и арестантът го начена с голям апетит.

Милиционерът въздъхна и тръгна към поста си да чете Сименон. Насреща му се показва Воробъев.

— Къде е Мячиков?

— В кафеза. — Петя посочи. — Обядва!

Щом чу гласа на приятеля си, Николай Сергеевич бързо затвори вратата и я запъна с райбера.

Воробъев спря отпред и както Мячиков очакваше, силно задърпа вратата. Но райберът държеше здраво и тя не поддаде.

— Какво правиш тук, Коля? — страдалчески извика Валентин Петрович и стисна пръчките на решетката.

— Зад мрачна решетка чело съм привел — опита да се пошегува Мячиков. Беше привършил месото и почваше крема. — Кой те извика на помощ? Федяев ли?

— Защо направи така?

— Помниш ли, че точно ти ме учеше да казвам само истината?

— Но всяко нещо си има граници!

— Истината няма граници! — убедено каза Николай Сергеевич.
— Аз искам да си остана честен човек. Тръгнах по пътя на престъплението и трябва да си понеса наказанието. Петя! — подвикна Мячиков към коридора. — Ела вземи чиниите.

— Ние не сме направили нищо лошо! — обади се Воробъов.

— Така ти се струва.

И пъхна мръсните чинии между пръчките на решетката. Купичката обаче не можеше да мине. Мячиков не искаше да отвори вратата пред Воробъов и каза на Петя: — Добре де, занеси само това...

— Виж какво — решително произнесе Валентин Петрович, щом Петя се отдалечи, — пусни ме при тебе! Ще бъдем заедно и ще споделя участта ти. Така ще е най-справедливо.

— Не, Валя. — Мячиков беше непреклонен. — Не мога да ти го позволя. Ти имаш семейство. Върви си, аз ще остана за двама ни! — Гласът му потрепери. — Много поздравя на Аня. Нека ми прости!

— Защо се принасяш в жертва? — отчаяно извика Воробъов. — Никой няма да я оцени.

— Не го правя за другите, а за себе си.

Воробъов разбра, че няма да може да уговори приятеля си, и бавно се затътри към изхода.

Мячиков тъжно гледаше след него.

След посещението на приятеля си Мячиков има видение.

В нашата история Николай Сергеевич Мячиков вече изживя един кошмар, после сънува невероятен сън, после имаше халюцинация, но най-сетне...

ВИДЕНИЕТО

Привидя му се, че го съдят.

Съдът заседаваше в музея, в залата с картините на Рембранд. Мячиков вдигна поглед и поздрави мислено младия мъж от портрета. Онзи му отговори, също мислено.

— Заседанието продължава! — каза съдията.

Свидетелка беше старицата от музея. Тресеше се от негодувание.

— Подсъдимият си измисля! Кражбата на картина от нашия музей е невъзможна. Всяка картина си има сигнализация, в залите има опитни дежурни. Как така ще свалят картина на Рембранд и ще я изнесат... Разбирате ли, Рембранд — и никой да не забележи... Това е нагла клевета.

На Мячиков му се стори, че младият мъж се усмихва.

„Сигурно си е спомнил дивана вкъщи и шлосера, който гледеше хоккей“ — помисли си следователят.

А съдията извика Федяев. Фьодор Фьодорович беше с патерици и увит в бинтове от главата до петите.

— Самата мисъл, че един следовател може да открадне, е кощунство — говореше Федяев. — Следователите не крадат. Напротив...

След като защити професионалната чест, прокурорът се обърна лично към подсъдимия:

— Скъпи Николай Сергеевич! Вие толкова добре се справихте със случая на инкасаторката! Недейте да се пенсионирате, нали искате да останете при нас?

— Искам, но не съм достоен! — Нарушителят на закона беше принципен човек.

— Достоен си, Коля! — викна Воробьов от залата.

— Достоен сте, Николай Сергеевич! — извика отнякъде и Ана Павловна.

— Ами вие защо сте целият превързан? — неочаквано попита Мячиков.

— Пронизан съм от бандитски куршуми — отговори скромно Федяев. — Направиха ме на решето! Другари съдии! — обърна се той към съда. — Обвинението настоява, че подсъдимият не е извършил никакви преследвани от закона деяния!

— Извършил съм! — викна подсъдимият.

— Не е! — хвърли се бабанкото към съдиите. — Аз взех парите! А той ме нахрани с кренвирши!

— Подсъдимият е честен човек! — Сега пред съдиите се беше изправила Ана Павловна. — Той е почти светец! Николай Сергеевич — обърна се тя към него, — простете ми, че съм могла да си помисля лошо за вас. Моля ви да се ожените за мен!

Николай Сергеевич стана и тържествено провъзгласи:

— Съгласен съм!

Но Валентин Петрович внесе неочакван поврат в хода на събитията:

— Всичко, което разказа подсъдимият, е истина! Само че не го е направил той, а аз! Аз откраднах картината на Рембранд и ограбих инкасаторката!

След което Воробьов седна на подсъдимата скамейка и грубо заяви на Николай Сергеевич:

— Махай се! Само пречиш! Върви си на сватбата!

— Помощ! — викна съдията.

Но Мячиков не искаше да отстъпи. Старците пъшкаха и се мъчеха да се избутат на пода. Воробьов вече почти печелеше.

— Другарю Воробьов! — намеси се съдията. — Моля, върнете се на мястото си в залата.

— Я не ми нареждайте! — сопна се Воробьов. — По-добре ме съдете!

— Не него, а мен! — протестираше Мячиков, вкопчен в оградката, за да не падне. Воробьов продължаваше да се бута. — Кога най-после ще ми дадете последната дума?

— Правете каквото искате! — вдигна ръце съдията.

— Граждани съдии! — Мячиков стана, а Воробьов удобно се настани на подсъдимата скамейка и милостиво добави:

— Добре де, говори от името и на двама ни!

— Граждани съдии! — повтори Мячиков. — Старост-нерадост! А човек в душата си все още е млад. Само че другите не го забелязват.

И не бива, не е справедливо да се бракува човек, защото е вече на възраст.

Пак погледна младия мъж. Стори му се, че той е съгласен с него.

Тук видението свършва, защото пред ареста застана Петя и попита:

— Николай Сергеевич, късно е вече. Тук ли ще нощувате, или ще се прибирате?

Мячиков се върна към действителността. Стана, огледа килията. Беше неуютна и мрачна.

Мислеше си, че каквото и да прави, няма да докаже истината, че въпреки всичко няма да го осъдят, а ще го пенсионират насила. Въздъхна тежко, врътна райбера и излезе от ареста.

Стъпи на улицата и видя, че Воробъов не се е прибрал, а търпеливо го чака, облегнат уморено на една градинска пейка. А до него натъжена седеше Ана Павловна.

Сърцето му щеше да се пръсне.

Воробъов не каза нищо, само се усмихна — засрамено и нежно. А очите на Ана Павловна светеха в мрака и от тях струеше обич и разкаяние.

Мячиков също се усмихна, объркано и виновно. Местеше поглед от любимия приятел към любимата жена и от любимата жена към любимия приятел.

Воробъов и Ана Павловна станаха. Тримата заедно пресякоха улицата, свиха в тъмната, едва осветена градина, бавно тръгнаха през нея и изчезнаха в далечината, за да напуснат разказа ни завинаги.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.